

Ekonomski rast Republike Hrvatske nakon izlaska iz krize nastale 2008. godine

Šokman, Dejan

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University North / Sveučilište Sjever**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:122:947821>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-23**

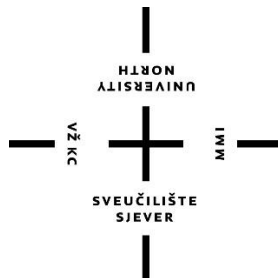

Repository / Repozitorij:

[University North Digital Repository](#)

SVEUČILIŠTE SJEVER
SVEUČILIŠNI CENTAR VARAŽDIN

Sveučilište
Sjever

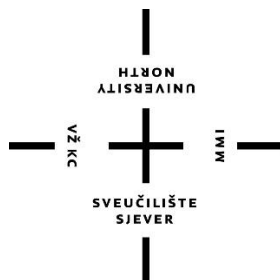
DIPLOMSKI RAD br.368/PE/2021

EKONOMSKI RAST REPUBLIKE HRVATSKE
NAKON IZLASKA IZ KRIZE NASTALE
2008. GODINE

Dejan Šokman

Varaždin, ožujak 2020.

SVEUČILIŠTE SJEVER
SVEUČILIŠNI CENTAR VARAŽDIN
Studij

Sveučilište
Sjever

DIPLOMSKI RAD br.368/PE/2021

EKONOMSKI RAST REPUBLIKE HRVATSKE NAKON
IZLASKA IZ KRIZE NASTALE
2008.GODINE

Student:
Dejan Šokman, 0094/366D

Mentor:
prof.dr.sc. Dinko Primorac

Sažetak

Krize, bez obzira na njihov uzrok, uvijek se odražavaju i na poslovanje. Način na koji pojedina kriza djeluje na poslovne subjekte u nekoj državi ovisi o brojnim čimbenicima. Među njima su najvažnije politike same države, odnosno reakcija same države na krizu. Ekonomska kriza koja je Hrvatsku zahvatila 2008. godine imala je iznimno negativan učinak na hrvatsko gospodarstvo. To potvrđuju makroekonomski i mikroekonomski pokazatelji, ali i činjenica da je hrvatsko gospodarsko jako dugo bilo suočeno s ekonomskom krizom. Bez obzira na brojne potencijale i mogućnosti, u gospodarstvu se jako dugo nisu stvarali pozitivni uvjeti za poslovanje privatnog sektora. Primarno istraživanje provedeno za potrebe ovog rada pokazuje kako su poduzetnici jako osjetili djelovanje ekonomske krize, odnosno da je ekonomska kriza ostavila trag na njihovo poslovanje. Također, rezultati primarnog istraživanja pokazuju da su se poduzetnici sami snalazili u suočavanju s ekonomskom krizom, odnosno da su izostale kvalitetne mjere države usmjerene prema spašavanju poduzetništva i smanjenju negativnih utjecaja ekonomske krize.

Ključne riječi: ekonomska kriza, hrvatsko gospodarstvo, izlazak iz krize, poduzetnička aktivnost, stabilizacija gospodarstva

Abstract

Crisis, regardless of their cause, are always reflected in business. How a particular crisis affects businesses in a country depends on a number of factors. Of these, the most important are the policies of the state itself, that is, the state's response to the crisis. The economic crisis that engulfed Croatia in 2008 had an extremely negative impact on the Croatian economy. This is confirmed by the macroeconomic and microeconomic indicators, but also by the fact that the Croatian economic sector has been facing the economic crisis for a very long time. Despite the many potentials and opportunities, for a very long time the positive conditions for private sector business were not created in the economy. The primary research conducted for the purposes of this paper shows how entrepreneurs felt strongly about the effects of the economic crisis, that is, the economic crisis left a mark on their business. Also, the results of the primary survey show that entrepreneurs managed to cope with the economic crisis on their own, that is, lack of quality state measures aimed at saving entrepreneurship and reducing the negative effects of the

economic crisis.

Keywords: economic crisis, Croatian economy, exit from crisis, entrepreneurial activity, stabilization of the economy

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1. Definiranje problema rada	1
1.2. Ciljevi i svrha	1
1.3. Hipoteza rada	2
1.4. Metode istraživanja	2
2. EKONOMSKA KRIZA 2008. I GOSPODARSTVO HRVATSKE	3
2.1. Stanje gospodarstva prije krize	7
2.2. Stanje gospodarstva tijekom krize	13
2.3. Posljedice krize na hrvatsko gospodarstvo	20
3. HRVATSKO GOSPODARSTVO NAKON IZLASKA IZ KRIZE	25
3.1. Makroekonomska ravnoteža	25
3.2. Zaposlenost	27
3.3. Vanjska konkurentnost	28
3.5. Dug države i dug kućanstva	33
3.6. Napredak	35
4. GOSPODARSKI RAST	37
4.1. Raspoloživi resursi	37
4.2. Ekonomski rast i razvoj	38
5. ANALIZA ISTRAŽIVANJA	42
5.1. Metodološki aspekt istraživanja	42
5.2. Prikaz rezultata istraživanja	43
6. ZAKLJUČAK	66
LITERATURA	68
POPIS SLIKA	71
POPIS TABLICA	72
POPIS GRAFIKONA	73
PRILOG	74

1.1. Definiranje problema rada

Kroz povijest zabilježene su brojne ekonomske krize koje su obuhvatile zemlje na globalnoj razini. Međutim, može se reći kako je ekonomska kriza koja je izbila 2008. godine zapravo najteža financijska kriza u posljednjih više od 80 godina. Kriza je najprije zahvatila znatan segment američkoga financijskog sustava – kreditiranje nekretnina, a postupno se širila na bankarski sustav, osiguranje, fondove i burze. Iz američkih financija kriza se proširila na europske financije, bankarstvo i burze. Kriza se počela reflektirati i na realni sektor. Stopa rasta svjetskog BDP-a ozbiljno se usporava, padaju cijene nekretnina, a neki industrijski sektori počinju trpjeti velike gubitke. Dosta znakova upozorava da se globalno gospodarstvo kreće prema ozbiljnoj recesiji.

U pokušaju da spriječe širenje krize vlade i središnje banke glavnih zemalja poduzele su energične mjere upumpavajući svježi kapital u bankarski sektor. Od tada, svjetsko gospodarstvo ne samo da se kretalo prema ozbiljnoj recesiji, već možemo reći da je dostiglo punu depresiju. Brojne su posljedice ekonomske krize, a najbolje ih prikazuje brojka nezaposlenih. Ne postoji država koju nije zahvatila kriza. Jedina razlika očituje se u tome što su neke države krizu prebrodile uspješnije od drugih te su pronašle načina za spori, ali sigurni oporavak dok su druge zapele u dugogodišnjem začaranom krugu recesije.

1.2. Ciljevi i svrha

U ovom radu glavni fokus je na posljedice koje je ekonomska kriza 2008. godine imale na gospodarstvo Hrvatske. Posebni fokus je na istraživanju na koji način je ekonomska kriza 2008. godine utjecala na cjelokupno gospodarstvo te do kakvih posljedica je dovela. Cilj rada je prikazati na koji način je ekonomska kriza utjecale na gospodarstvo Hrvatske. Svrha rada je dati doprinos boljem razumijevanju utjecaja ekonomske krize na poslovanje poduzeća.

1.3. Hipoteza rada

Glavna hipoteza ovog rada je:

H_0 : Ekonomska kriza 2008. godine ostavila je značajne posljedice na poslovanje poduzeća i na cjelokupno gospodarstvo Hrvatske.

Hipoteza će se dokazivati na temelju provedenih intervjua i makroekonomskih pokazatelja.

1.4. Metode istraživanja

U radu su korišteni primarni i sekundarni izvori podataka. Za pisanje teorijskog dijela rada korišteni su dostupni sekundarni podaci, tj. knjige te dostupni zakoni, statistički podaci i znanstveno-stručni članci koji su vezani za prikazanu tematiku. Prilikom pisanja teorijskog dijela rada koristilo se nekoliko metoda i to metoda deskripcije, kompilacije te induktivna metoda.

Primarno istraživanje uključit će intervjue provedene s 10 hrvatskih poduzetnika kako bi se dobio uvid u posljedice koje je financijska kriza imala za njihovo poslovanje.

2. GOSPODARSTVO HRVATSKE

EKONOMSKA KRIZA 2008. I

Financijska kriza koja je pogodila svijet u godini 2008. izazvala je najveću globalnu gospodarsku krizu nakon Drugoga svjetskoga rata. Ta je kriza nastala poslije dugoga razdoblja brzoga kreditnoga rasta, malih premija za rizik, velike likvidnosti, rasta cijena imovine i visokih cijena nekretnina. Ova kriza je proizišla iz sustava koji proizvodi dugoročno neodržive nejednakosti u društvu, a samim time i sprečava dugoročno održiv, stabilan rast gospodarstva. Visoke stope globalnoga gospodarskoga rasta od 2002. do godine 2007. nisu bile u skladu s povećanjem plaća [1]. U tome su razdoblju plaće stagnirale i smanjivao se njihov udio u nacionalnome dohotku što je povećavalo nesigurnost i nejednakost na globalnom i regionalnim tržištima rada. Ovoj je globalnoj krizi prethodilo povećanje cijena hrane i energije u 2007. i u prvoj polovini 2008. godine i u mnogim je zemljama pogoršalo situaciju u javnim financijama i na tekućem računu bilance plaćanja i što je ljude u zemljama u razvoju gurnulo u siromaštvo [1].

Svjetska financijska kriza koja je u SAD-u počela 2007. godine pojavnom negativnih trendova na tržištu nekretnina, koja se nakon toga prenijela na bankarski i cijeli financijski sektor, a zatim i na realni sektor, posebice, građevinarstvo i automobilsku industriju te europska dužnička kriza koja je dramatične razmjere dosegнула 2010. godine, nije donijela samo tipične gospodarske probleme koje takve krize donose kao što su, primjerice, porast nezaposlenosti, pad bruto domaćeg proizvoda, pad proizvodnje, kriza gospodarskog povjerenja itd., već je potaknula teorijske, političke i kulturne ratove između zagovornika ideja o tržišnom liberalizmu i državnom intervencionizmu u ekonomskoj politici i gospodarskoj praksi suvremenog svijeta [2].

Krajem 2008. godine financijska je kriza poprimila globalne razmjere i uzdrmala svjetsku ekonomiju. Neposredan pokretač krize bio je slom tržišta drugorazrednih hipoteka u SAD-u, no uzroci leže u doktrinarnim i pragmatičnim rješenjima koja su već duže vrijeme prevladavala na Zapadu. Intervencijama nacionalnih država, najprije u financijskom, a zatim i realnom sektoru, zaustavljen je daljnji pad gospodarske aktivnosti [3]. U uvjetima suvremene globalizirane ekonomije praktički nema nacionalne ekonomije koja bi bila imuna na eksterne poremećaje. Dugogodišnje odsustvo razvojne strategije i neodgovorno ponašanje nositelja izvršne vlasti, a potom i izostanak primjerene reakcije kada je kriza već nastupila, nacionalnu su ekonomiju učinili izrazito ranjivom u nastaloj kriznoj situaciji [3].

Ekonomska kriza 2008. godine smatra se najtežom financijskom krizom u posljednjih 80 godina. Nakon što je zahvatila američki financijski sustav, kriza se počela reflektirati i na realni sektor. Stopa rasta svjetskog BDP-a ozbiljno se usporavala, padala su cijene nekretnina, neki industrijski sektori počeli su trpjeti velike gubitke. U pokušaju sprječavanja širenja krize vlade i središnje banke glavnih zemalja poduzele su energične mjere upumpavajući svježi kapital u bankarski sektor. Rašireno je mišljenje da su financijsku krizu izazvali loši hipotekarni krediti u SAD-u [4]. Na tržištu nekretnina u SAD-u formirao se veliki problem koji se počeo širiti i to je pokrenulo krizni scenarij, ali to nije primarni uzrok krize. Ekonomska kriza ostavila je duboke posljedice na strukturu svjetskoga financijskog sustava. Mnogo toga u financijama, organizaciji financijskih institucija, njihovoj ulozi i funkcioniranju, financijskim proizvodima, metodama regulacije i nadzora temeljito se promijenilo. Može se reći kako je nakon krize ekonomska uloga države mnogo izraženija [4].

Kriza u Hrvatskoj nije službeno započela 2007. godine, već mnogo ranije. Može se slobodno reći da se kriza polako stvarala desetljećima prije. Posljedica toga bila je nesrazmjer između ponude i potražnje koji se godinama rješavao kreditima bez krize sve dok život iznad dohodovne mogućnosti nije pukao. Prva posljedica krize koju je ponajviše u 2009. godini osjetila Hrvatska, odnosi se na smanjenje izravnih inozemnih investicija [5].

Između 1994. i 2008. hrvatsko gospodarstvo je iskazalo relativno visoke stope ekonomskog rasta. Jedan od glavnih pokretača rasta nacionalne ekonomije predstavljala je domaća potražnja, koja je u periodu između 2001. i 2008. rasla po stopi višoj od šest postotnih poena godišnje, odnosno brže od rasta BDP-a. Tijekom 2009. i 2010. došlo je do pada realne potrošnje kućanstva od skoro 10%, kao rezultat pada neto realnih dohodaka, što se reflektiralo i kao smanjenje obujma uvoznih dobara [6].

Uzroci krize u Hrvatskoj samo su djelomično rezultat globalnih poremećaja jer su strukturni preduvjeti već postojali, zahvaljujući tranziciji, ratnim razaranjima i kriminalno provedenoj privatizaciji, pogrešno koncipiranoj ekonomskoj politici i sl. Navedeni razlozi ujedno predstavljaju i glavne uzroke financijske krize. Lošu situaciju dodatno je pogoršalo i opterećenje ubrzanom rastom inozemnog duga i vanjskotrgovinskog deficita, a uz to, kreditna ekspanzija i priljev inozemnog kapitala u uvjetima niske inflacije doveli su do napuhivanja balona na tržištu vrijednosnih papira i nekretnina [3]. Uz skuplje zaduživanje na domaćem tržištu i povećanje

financijskih potreba države, čime je sužena mogućnost kreditiranja ostalih sektora, ti su trendovi doveli do jačanja nelikvidnosti [3].

Temeljni uzroci ekonomske u temelju su mikroekonomske i sustavne naravi. Naime, mikroekonomski faktori kriza mogu se identificirati u svim velikim krizama, a kumuliraju se tijekom faze prosperiteta. Faza prosperiteta je praćena fazom sloma u tijeku kojega dolazi do procesa obezvrjeđivanja kapitala. Kriza se manifestira u porastu nezaposlenosti i padu investicija te izgleda kao da je uzrokovana nedovoljnom potražnjom. Sustavni momenti krize čine krizu teško savladivom makroekonomskim mjerama. Radi se o sukobu između društvenog karaktera proizvodnje i individualnog prisvajanja [7]. Uslijed toga u shemi društva dolazi do promjene portfelja vlasnika kapitala u smislu njegove rekonpozicije prema štednji i neproizvodnim plasmanima, čime se kriza pojačava. Mikroekonomski i sustavni uzroci krize zahtijevaju odgovarajuća rješenja. Makroekonomsko jačanje potražnje zato postaje nedostatno i na neki način upitno budući da dovodi u pitanje procese obezvrjeđivanja kapitala i konstruktivne destrukcije [7].

Preveliko oslanjanje na standardizirane kvantitativne modele rizika, također, se smatra uzrokom financijske krize. Financijski nadzor nije uspio spriječiti probleme na tržištu jer se oslanjao na modele rizika koji su vrlo osjetljivi na cijene i koji su prouzročili krizu [8]. Tehnički uzročnik njihove neuspješnosti je to što su modeli rizika osjetljivi na promjene na tržištu koje koriste mnogobrojni sudionici, te djeluju pod pretpostavkom da je svaki korisnik jedini koji ga koristi [8].

Porast izvanbilančnih aktivnosti do kojeg je došlo, također, je jedan od uzroka financijske krize. Sekuritizacijom se kreditni rizik prenio s bankarskih bilanci na tržište. Banke stvaraju zajmove i onda distribuiraju stvoreni rizik velikom broju vanjskih ulagača. Time kredit postaje nešto što se naveliko kupuje i prodaje na tržištu, a ne zadržava se u bilancama financijskih posrednika [8].

Na samom početku krize razvijene ekonomije su bile manje zahvaćane smanjenjem likvidnosti, povlačenjima kapitala i znatnim smanjenim alokacije sredstava zbog većeg povjerenja investicijske javnosti i boljih pokazatelja gospodarske stabilnosti [9]. Ekonomije, tj. manje razvijene zemlje koje su u krizu ušle s većom zaduženošću i manjim izvozom nisu

ostvarile znatno poboljšanje ekonomske situacije. Na primjeru ekonomske financijske krize moglo se zapaziti da su promjene cijena imovine, pad ekonomske aktivnosti i nagla tečajna kretanja smanjile mogućnost sudjelovanja na financijskim tržištima te je došlo do dodatnog povlačenja investitora zbog nesigurnosti ulaganja [9]. Buduće reforme financijskog sustava su usmjerene prema djelovanju na međunarodnoj razini. Promjene se trebaju sagledavati u lokalnom kontekstu i mogućnostima pojedine ekonomije prema relevantnim čimbenicima, što neće biti uvijek moguće uskladiti. Gospodarski subjekti su osjetljivi na financijska kretanja koja utječu na razinu gospodarske aktivnosti te promjene uvjeta financiranja koji utječu na porezni sustav i tržište rada [9].

BDP je mjera ukupne vrijednosti proizvodnje dobara i usluga narodnog gospodarstva u određenom razdoblju, najčešće u jednoj godini [10]. Utvrđuje se vrednovanjem proizvoda i usluga po tržišnim cijenama, te njihovim agregiranjem, a sadržava u sebi društveni proizvod i nacionalni dohodak [10]. Društveni proizvod je ona vrijednost ukupne društvene proizvodnje koja obuhvaća samo vrijednost onih vrsta roba koje dolaze na tržište kao sredstva za potrošnju i investicijska sredstva, a nacionalni dohodak predstavlja vrijednost koja se smatra novostvorenom vrijednosti. BDP je gospodarski pokazatelj ekonomske snage nekog društva u određenom vremenu, a prati i rast ekonomske snage [10].

Vanjski dug odnosi se na zbroj svih dugova neke zemlje prema njenim inozemnim vjerovnicima. Kada država ima problema sa otplatom inozemnog duga to se negativno odražava na ekonomski razvoj, a u nekim slučajevima može dovesti i do bankrota i društvenih problema. Države posežu za vanjskim dugom kada žele dobiti kapital za investicije ili kako bi otplatile prijašnji dugi ili popunile deficit u proračunu [11].

Vanjskotrgovinska razmjena odnosi se na razmjenu robe i usluga s inozemstvom, odnosno sveukupnu razmjenu materijalnih i nematerijalnih dobara između zemalja [12]. U užem smislu predmet vanjskotrgovinske razmjene je samo ona roba koja prelazi državnu granicu, a u širem smislu obuhvaća i razmjenu gospodarskih usluga, promet kapitala, promet ljudi i prijenos vijesti [12].

Inozemne investicije podrazumijevaju sve vrste ulaganja inozemnih pravnih i fizičkih osoba u gospodarske djelatnosti neke zemlje, tj. predstavljaju dugotrajno ulaganje koje se događa

kada inozemni ulagač posjeduje 10% ili više vlasničkog udjela gospodarskog subjekta u nekoj zemlji. Struktura direktnih inozemnih investicija sastoji se od vlasničkog kapitala, unutarnjeg kompanijskog zajma i reinvestirane ili zadržane dobiti [13].

Industrija još uvijek čini jednu od glavnih poluga rasta gotovo svake ekonomije, a njezin razvitak čine porast akumulacije fizičkoga kapitala i znanja, pomak rada i kapitala, diversifikacija ekonomske strukture koja utječe na manju razinu izloženosti promjenama uvjeta trgovanja i pomacima potražnje, diversifikacija uz naglašenu specijalizaciju na način da se ostvaruju komparativne i konkurentske prednosti. Industrijska proizvodnja predstavlja usmjerenu aktivnost koja ima za cilj dobivanje proizvoda korisnih za društvo čija struktura varira u širokim granicama kako po vrsti tako i po kvalitetu i količini [14].

Nezaposlenost se definira kao stanje u kojem se dio radno sposobnih članova društva ne može zaposliti uz uobičajenu plaću primjereno sposobnostima i kvalifikacijama koje posjeduju [15]. U nezaposlene se ubrajaju i članovi društva koji su djelomično zaposleni, ali njihova radna snaga nije u punoj mjeri iskorištena, ne rade puno radno vrijeme i nemaju primanja dostatna za normalno uzdržavanje [15]. Nezaposlenost predstavlja nepovoljnu pojavu za pojedince i za poduzeća. Pojedinci koji žele raditi ne mogu se zaposliti, a poduzeća zbog postojanja nezaposlenosti ne ostvaruju prihode koji bi bili mogući da postoji puna zaposlenost ili da je nezaposlenost manja. Nezaposlenost je jedan od najtežih ekonomskih problema jer znači izostanak proizvodnje i prihoda, izaziva visoke fiskalne troškove, povećava nejednakost u društvu, izaziva značajna psihološka opterećenja itd. [15].

Stanje gospodarstva prije krize

U ovom dijelu prikazuje se stanje gospodarstva prije izbijanja krize, tj. kretanje BDP-a, vanjskog duga, vanjskotrgovinske razmjene, inozemnih ulaganja, industrijske proizvodnje i nezaposlenosti prije izbijanja krize.

BDP

U slijedećoj tablici prikazano je kretanje BDP-a u razdoblju od 2005. do 2008. godine, tj. nekoliko godina prije izbijanja ekonomske krize [16].

Tablica 1: Kretanje BDP-a u razdoblju od 2005. do 2008. godine

	2005.	2006.	2007.	2008.
BDP tržišne cijene (mil. kn)	270.191	294.437	322.310	347.685
BDP po stanovniku (kn)	62.665	68.267	74.734	80.653
Realne stope rasta BDP-a (%)	4,2	4,8	5,2	2,1

Izvor: Državni zavod za statistiku, <https://www.dzs.hr>

Iz prikazane tablice vidljivo je kako u godinama prije izbijanja kriza gospodarstvo Hrvatske bilježi pozitivne stope rasta BDP-a koje kroz godine rastu sve do 2008. godine kada dolazi do smanjenja realne stope BDP-a, iako je ona i dalje pozitivna, u odnosu na prethodnu godinu. Smanjenje stope BDP-a u 2008. godini rezultat je početka ekonomske krize gospodarstva u Hrvatskoj [16].

Vanjski dug

U slijedećoj tablici prikazano je kretanje vanjskog duga Hrvatske u razdoblju od 2005. do 2008. godine [16].

Tablica 2: *Kretanje vanjskog duga u razdoblju od 2005. do 2008. godine*

Godina	Iznos (mlrd. EUR-a)
2005.	26,0
2006.	30,0
2007.	33,7
2008.	40,6

Izvor: Državni zavod za statistiku, <https://www.dzs.hr>

Kroz godine bilježi se povećanje inozemnog duga Hrvatske. U 2005. godini iznosio je oko 26,0 mlrd. eura nakon čega kontinuirano raste te u 2008. godini doseže 40,6 mlrd. eura. Uspoređujući 2008. godinu s 2005. godinom vidljivo je kako je u 2008. godini došlo do povećanja vanjskog duga za čak 56%. Dakle, za samo tri godine vanjski dug Hrvatske povećao se duplo [16].

Vanjskotrgovinska razmjena

U slijedećoj tablici prikazana je vanjskotrgovinska razmjena Hrvatske u razdoblju od 2005. do 2008. godine [16].

Tablica 3. Vanjskotrgovinska razmjena u razdoblju od 2005. do 2008. godine

	2005.	2006.	2007.	2008.
Uvoz (tis. kn)	110.434.735	125.170.111	138.112.361	150.362.054
Izvoz (tis. kn)	52.486.738	60.434.265	66.024.530	69.142.358
Saldo robne razmjene (tis. kn)	-57.947.997	-64.735.846	-72.087.831	-81.219.696
Pokrivenost uvoza izvozom (%)	47,5	48,3	47,9	45,9

Izvor: Državni zavod za statistiku, <https://www.dzs.hr>

Iz prikazane tablice vidljivo je kako je kroz sve promatrane godine uvoz značajno veći od izvoza te se tijekom godina i povećava. Također, povećava se i saldo robne razmjene koji je kroz sve godine negativan. Vidljivo je kako je kroz cijelo razdoblje pokrivenost uvoza izvozom u prosjeku 47% [16].

Inozemne investicije

U slijedećoj tablici prikazano je kretanje inozemnih investicija u razdoblju od 2005. do 2008. godine [16].

Tablica 4: *Inozemne investicije u razdoblju od 2005. do 2008. godine*

Godina	Inozemne investicije (u mil EUR-a)
2005.	1.433,7
2006.	2.618,4
2007.	3.408,8
2008.	3.655,2

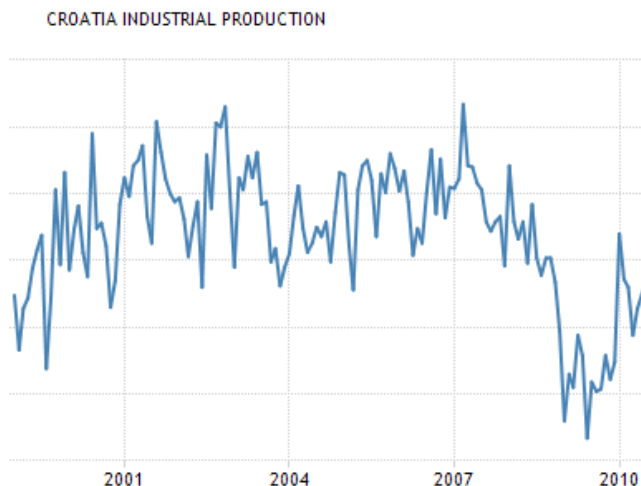
Izvor: Hrvatska narodna banka, <https://www.hnb.hr>

Iz tablice je vidljivo kako su se inozemne investicije u razdoblju od 2005. do 2008. godine povećavale. Najveći iznos inozemnih investicija zabilježen je u 2008. godini [16].

Industrijska proizvodnja

Položaj hrvatske industrije prevladava na proizvodnima aktivnostima niske razine dodane vrijednosti, a razlog tako lošem pozicioniranju su niska razina opremljenosti rada kapitalom, niska razina udjela visokoobrazovane radne snage u ukupnom broju zaposlenih te niska razina ulaganja u inovacije i razvoj novih proizvoda i usluga [17].

Na slijedećoj slici prikazano je kretanje industrijske proizvodnje u razdoblju od 2005. do 2008. godine [17].

Slika 1: Kretanje industrijske proizvodnje od 2005. do 2008. godine

Izvor: Trading Economics, <https://tradingeconomics.com/croatia/industrial-production>

Industrijska proizvodnja predstavlja najbolji pokazatelj kretanja BDP-a i cjelokupnog gospodarstva. Iz prikazanog grafikona može se vidjeti da je u razdoblju od 2005. do 2008. godine, tj. do početka ekonomske krize, industrijska proizvodnja bila u stalnom rastu [17].

Nezaposlenost

U slijedećoj tablici prikazano je kretanje nezaposlenosti, tj. broj nezaposlenih osoba u razdoblju od 2005. do 2008. godine [17].

Tablica 5: Kretanje nezaposlenosti od 2005. do 2008. godine

Godina	Broj nezaposlenih osoba
2005.	308.739
2006.	291.616
2007.	264.446
2008.	236.741

Izvor: Državni zavod za statistiku, <https://www.dzs.hr>

Iz prikazane tablice vidljivo je da je najveći broj nezaposlenih osoba zabilježen u 2005. godini. Nakon toga broj nezaposlenih osoba kontinuirano se smanjuje sve do 2008. godine [17].

2.2. Stanje gospodarstva tijekom krize

Smanjenje inozemne i domaće potražnje dovelo je do smanjenja BDP-a Hrvatske za 6,7% u prvom tromjesečju i 6,3% u drugom 2009. godine. Uslijed rasta cijena od 6,1%, realnog rasta plaća od samo 0,2%, te opterećenosti kućnih budžeta otplatama kredita, došlo je do pada kupovne moći stanovništva, te smanjenja prometa u trgovini na malo [18]. Povećao se i deficit unutarnjeg i vanjskog duga iz razloga što je domaća potrošnja bila značajno veća od proizvodnje te je inozemni dug narastao na 40 milijardi eura, tj. 82,6% BDP-a [18]. Smanjenje gospodarske aktivnosti zbog smanjene domaće i inozemne potražnje uzrokovalo je pad fizičkih pokazatelja, pad industrijske proizvodnje, prometa na malo, građevinskih radova, noćenja turista i osobne potrošnje. Hrvatski poduzetnici u 2008. godini ostvarili su slabije rezultate u odnosu na prethodnu godinu, a takva se situacija nastavila i u 2009. godini. Od 87.663 poduzetnika njih 47.217 poslovalo je s dobiti, a ostali su imali gubitak, a također je došlo do značajnog rasta financijskih i izvanrednih rashoda za 21% [18].

BDP

U sljedećoj tablici prikazano je kretanje BDP-a u Hrvatskoj u razdoblju od 2009. do 2014. godine [16].

Tablica 6: Kretanje BDP-a u razdoblju od 2009. do 2014. godine

	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
BDP tržišne cijene (mil. kn)	330.966	328.943	333.326	330.925	331.374	331.266
BDP po stanovniku (kn)	76.856	76.570	77.825	77.518	77.897	78.203
Realne stope rasta BDP-a (%)	-7,4	-1,4	-0,3	-2,2	-0,6	-0,1

Izvor: Državni zavod za statistiku, <https://www.dzs.hr>

Krajem 2008. godine ekonomska kriza manifestirala se kroz zaustavljanje gospodarskog rasta, smanjenje proizvodnje i potrošnje te kroz značajan pad BDP-a. Pojavom ekonomske krize dolazi do drastičnog pada BDP-a u 2009. godini te je pad BDP-a prisutan čak i u 2014. godini, da bi tek u 2015. godini prvi put ostvarena pozitivna stopa rasta BDP-a [16]. Sve to ukazuje na činjenicu da se Hrvatska sporo oporavljala te da je u njoj kriza nažalost trajala dulje vremensko razdoblje. Kroz godine došlo je do povećanja domaće potražnje te privatne potrošnje temeljene na zaduživanju što je u konačnici rezultiralo i takvim povećanjem vanjskog duga. U ovom razdoblju Hrvatska je dobila status visoko zadužene zemlje [16].

Vanjski dug

U sljedećoj tablici prikazano je kretanje vanjskog duga Hrvatske u razdoblju od 2009. do 2014. godine [19].

Tablica 7: Kretanje vanjskog duga Hrvatske od 2009. do 2014. godine

Godina	Iznos (mlrd. EUR-a)
2009.	45,6
2010.	46,9
2011.	46,4
2012.	45,3
2013.	45,8
2014.	46,4

Izvor: Državni zavod za statistiku, <https://www.dzs.hr>

Vidljivo je da kroz promatrane godine vanjski dug lagano oscilira te u prosjeku iznosi oko 46 mlrd. eura. U 2014. godini bruto inozemni dug iznosio je 46,4 mlrd. eura. Tako se nastavlja situacija u kojoj, pod pritiskom financiranja visokog proračunskog deficita, raste dug opće države uz istodoban međugodišnji pad duga kreditnih institucija kao i duga ostalih domaćih sektora [19].

Vanjskotrgovinska razmjena

Sa širenjem financijske krize na realni sektor u razvijenim zemljama došlo je do smanjenja finalne potražnje što je nakon 2008. godine dovelo do smanjenja potražnje za hrvatskim izvozom [19]. Takva situacija dodatno je doprinijela već oslabljenoj potražnji za gotovim proizvodima što je dovelo do smanjenja izvoza. Zbog oslabljene domaće potrošnje uvoz je smanjen više nego izvoz što je poboljšalo manjak u robnoj razmjeni. U slijedećoj tablici prikazana je vanjskotrgovinska razmjena u razdoblju od 2009. do 2014. godine [19].

Tablica 8. Vanjskotrgovinska razmjena u razdoblju od 2009. do 2014. godine

Godina	Uvoz (tis. kn)	Izvoz (tis. kn)	Saldo robne razmjene (tis. kn)	Pokrivenost uvoza izvozom (%)
2009.	111.751.098	55.272.198	- 56.478.900	49,5
2010.	110.296.840	64.891.583	- 45.405.257	58,8
2011.	120.997.127	71.289.778	- 49.707.349	58,9
2012.	121.504.191	72.233.613	- 49.270.578	59,4
2013.	119.566.494	67.994.473	- 51.572.021	56,9
2014.	130.673.196	79.099.297	- 51.573.898	60,5

Izvor: Državni zavod za statistiku, <https://www.dzs.hr>

Iz prikazane tablice vidljivo je kako i dalje uvoz sve više raste te je sve veći u odnosu na izvoz, tj. u 2014. godini pokrivenost uvoza izvozom činila je 60,5%. Također, kroz cijelo promatrano razdoblje saldo robne razmjene je negativan [19].

Inozemne investicije

U tablici je prikazano kretanje inozemnih investicija od 2009. do 2014. godine [19].

Tablica 9:Inozemne investicije u razdoblju od 2009. do 2014. godine

Godina	Inozemne investicije (u mil EUR-a)
2009.	2.257,1
2010.	1.066,1
2011.	1.022,5
2012.	1.154,9
2013.	737,1
2014.	2.297,5

Izvor: Hrvatska narodna banka, <https://www.hnb.hr>

Negativne posljedice krize vidljive su i kroz inozemne investicije koje su od 2005. godine kontinuirano rasle sve do 2008. godine. Vidljivo je da se nakon 2009. godine smanjuju inozemne investicije te su od promatranog razdoblja najmanje u 2013. godini. Iako je u 2014. godini došlo do povećanja inozemnih investicija u odnosu na prethodne godine, i dalje je taj iznos ispod razina inozemnih investicija koje su zabilježene prije pojave krize [19].

Industrijska proizvodnja

Na slijedećoj slici prikazano je kretanje industrijske proizvodnje u razdoblju od 2009. do 2015. godine [20].

Slika 2: Kretanje industrijske proizvodnje od 2009. do 2014. godine

Izvor: Trading Economics, <https://tradingeconomics.com/croatia/industrial-production>

Iz prikazanog grafikona vidljivo je kako je nakon izbijanja krize industrijska proizvodnja u kontinuiranom padu [20]. Zbog visokih troškova zaduživanja gospodarska aktivnost u Hrvatskoj bila je suočena s usporavanjem rasta i razvoja od 2009. godine kada je i započelo razdoblje recesije. Takva situacija dovela je do značajnog smanjenja industrijske proizvodnje na godišnjoj razini. U 2009. godini zabilježen je i najniži postotak industrijske proizvodnje koji je iznosio -13,30% [20].

Nezaposlenost

U slijedećoj tablici prikazano je kretanje nezaposlenosti, tj. broj nezaposlenih osoba u razdoblju od 2009. do 2014. godine [16].

Tablica 10: Kretanje nezaposlenosti od 2009. do 2014. godine

Godina	Broj nezaposlenih osoba
2009.	263.174
2010.	302.425
2011.	305.333
2012.	324.323
2013.	345.112
2014.	328.187

Izvor: Državni zavod za statistiku, <https://www.dzs.hr>

Može se vidjeti kako se nakon izbijanja krize povećava i broj nezaposlenih. Ovo je rezultat zatvaranja velikog broja poduzeća kao i otpuštanja radnika u brojnim poduzećima kako bi mogla opstati na tržištu, a razlog tome je upravo ekonomska kriza i loše stanje gospodarstva. Već dulji niz godina nezaposlenost je problem koji je vrlo prisutan u gospodarstvu Hrvatske. Iako je nezaposlenost uvijek bila prisutna u Hrvatskoj, nakon recesije koja je zahvatila hrvatsko gospodarstvo javlja se i sve veći broj nezaposlenih osoba u Hrvatskoj [16]. U Hrvatskoj je nakon pojave recesije došlo i do pojave cikličke nezaposlenosti koja se odnosi na nezaposlenost do koje dolazi tijekom recesije u gospodarstvu. U 2013. godini Hrvatska se priključila EU što je dovelo i do smanjenja nezaposlenosti. Vrhunac nezaposlenosti bio je u 2013. godini, nakon čega se nezaposlenost polako kroz godine i smanjuje [16].

2.3. Posljedice krize na hrvatsko gospodarstvo

BDP

U sljedećoj tablici prikazano je kretanje BDP-a u razdoblju od 2015. do 2017. godine [16].

Tablica 11: Kretanje BDP-a u *razdoblju od 2015. do 2017. godine*

	2015.	2016.	2017.
BDP tržišne cijene (mil. kn)	339.616	351.349	356.643
BDP po stanovniku (kn)	78.668	82.785	88.133
Realne stope rasta BDP-a (%)	2,4	3,5	2,9

Izvor: Državni zavod za statistiku, <https://www.dzs.hr>

U 2015. godini prvi put je nakon šest godina ostvarena pozitivna stopa BDP-a te se njen rast nastavlja i dalje kroz godine. Rast stope BDP-a očekivan je s obzirom na izlazak Hrvatske iz krize 2015. godine. Međutim, stope BDP-a još uvijek nisu dosegle razinu na kojoj su bile prije samog izbijanja krize [16].

Vanjski dug

U sljedećoj tablici prikazano je kretanje vanjskog duga Hrvatske u razdoblju od 2015 do 2017. godine [16].

Tablica 12: Kretanje vanjskog duga u razdoblju od 2015. do 2017. godine

Godina	Iznos (mlrd. EUR-a)
2015.	45,4
2016.	41,7
2017.	40,1

Izvor: Državni zavod za statistiku, <https://www.dzs.hr>

U promatranim godinama vidljivo je kako se inozemni dug polako smanjuje, ali je i dalje izrazito visok te se Hrvatska i dalje smatra visoko zaduženom zemljom. Vidljivo je kako smanjenje vanjskog duga počinje nakon 2015. godine, tj. nakon završetka ekonomske krize. Uspoređujući 2017. godinu s 2015. godinom vidljivo je kako je u 2017. godini došlo do smanjenja vanjskog duga za 11,8% [16].

Vanjskotrgovinska razmjena

U slijedećoj tablici prikazana je vanjskotrgovinska razmjena Hrvatske u razdoblju od 2015. do 2017. godine [16].

Tablica 13: Vanjskotrgovinska razmjena u razdoblju od 2015. do 2017. godine

	2015.	2016.	2017.
Uvoz (tis. kn)	140.747.763	148.474.542	163.313.126
Izvoz (tis. kn)	87.772.423	92.763.217	104.600.956
Saldo robne razmjene (tis. kn)	-52.975.340	-55.711.324	-58.712.170
Pokrivenost uvoza izvozom (%)	62,4	62,5	64,0

Izvor: Državni zavod za statistiku, <https://www.dzs.hr>

Situacija je i dalje ista kao i kod prethodnih razdoblja, tj. i dalje je vidljivo povećanje uvoza, ali također raste i izvoz. U 2017. godini zabilježeni su najveći iznosi uvoza i izvoza, a pokrivenost uvoza izvozom iznosi čak 64% [16].

Inozemne investicije

U slijedećoj tablici prikazano je kretanje inozemnih investicija u razdoblju od 2015. do 2017. godine.

Tablica 14: Inozemne investicije u razdoblju od 2015. do 2017. godine

Godina	Inozemne investicije (u mil EUR-a)
2015.	190,8
2016.	1.720,6
2017.	1.790,6

Izvor: Hrvatska narodna banka, <https://www.hnb.hr>

Čak ni nakon izlaska iz krize nisu zabilježena značajna poboljšanja inozemnih investicija. Investitori su izgubili povjerenje u stabilnost gospodarskog sustava Hrvatske što je vidljivo i po malim iznosima ulaganja. Ukoliko ne dođe do povećanja inozemnih investicija ne može se očekivati ni značajan oporavak gospodarstva. Upravo bi inozemne investicije mogle značajno pridonijeti razvoju poduzeća na tržištu, a samim time i razvoju i rastu hrvatskog gospodarstva [19].

Industrijska proizvodnja

Na slijedećoj slici prikazano je kretanje industrijske proizvodnje u razdoblju od 2015. do 2017. godine [20].

Slika 3: Kretanje industrijske proizvodnje od 2015. do 2017. godine

Izvor: Trading Economics, <https://tradingeconomics.com/croatia/industrial-production>

Nakon izlaska iz krize dolazi do poboljšanja industrijske proizvodnje te se bilježi kontinuirani porast od 2015. godine pa nadalje. Najviša stopa industrijske proizvodnje zabilježena je u 2016. godini kada je iznosila 14,80% [20].

Nezaposlenost

U sljedećoj tablici prikazano je kretanje nezaposlenosti, tj. broj nezaposlenih osoba u razdoblju od 2015. do 2017. godine [16].

Tablica 15: Kretanje nezaposlenosti od 2015. do 2017. godine

Godina	Broj nezaposlenih osoba
2015.	285.906
2016.	241.860
2017.	193.967

Izvor: Državni zavod za statistiku, <https://www.dzs.hr>

Nakon 2015. godine kada gospodarstvo službeno izlazi iz krize broj nezaposlenih i dalje

nastavlja padati. Bez obzira na pad broja nezaposlenih, nezaposlenost i dalje predstavlja značajan problem u hrvatskom gospodarstvu koji se vjerojatno u skorije vrijeme neće značajnije riješiti. U 2017. godini zabilježen je najmanji broj nezaposlenih osoba do tada. Očekuje se da će se takvo smanjenje nezaposlenih nastaviti i u budućnosti, a jedan od razloga za to su aktivnosti koje državne institucije provode kontinuirano i u sve većem broju kao i aktivne politike zapošljavanja čiji je cilj smanjenje nezaposlenih na hrvatskom tržištu [16].

3.1. Makroekonomska ravnoteža

Gospodarski rast u prvom tromjesečju 2019. godine bio je intenzivniji u odnosu na isto razdoblje 2018. godine. Realni BDP povećan je za 1,8% u odnosu na posljednja tri mjeseca 2018. godine kada je povećanje iznosilo 0,2%. Na godišnjoj razini u prvom tromjesečju 2019. godine ostvaren je rast od 3,9%. Tome su velike pridonijela iznimno povoljna kretanja kod potrošnje kućanstava i kapitalnih ulaganja. Pozitivan doprinos povećanju ekonomske aktivnosti dala je i državna potrošnja [21].

U kontekstu inozemne potražnje uočava se da je izvoz robe rastao po stopi višoj u odnosu na kraj 2018. godine. S druge strane, godišnja stopa rasta izvoza usluga se usporila. Budući da se rast ukupnog uvoza ubrzao, doprinos neto inozemne potražnje ukupnom gospodarskom rastu početkom 2019. godine ostao je negativan [21]. Gospodarski rast nastavljen je i u drugom tromjesečju 2019. godine te se pretpostavlja da se realni BDP na razini cijele 2019. godine povećao za 3,1%. Također, smatra se da je došlo i do ubrzanja rasta potrošnje kućanstava. Na temelju dostupnih analiza smatra se da je rast potražnje kućanstava u 2019. godini bio glavni pokretač ukupne ekonomske aktivnosti [21].

Smatra se da je u 2019. godini došlo i do dinamiziranja kapitalnih ulaganja zbog povećane investicijske aktivnosti privatnog i javnog sektora. Također, smatra se da je pozitivnom rastu BDP-a doprinijela i državna potrošnja [21]. Na temelju kretanja u izvozu, očekuje se povećanje izvoza robe i usluga, a dinamiziranje domaće potražnje i očekivani nastavak povećanja ukupnog izvora rezultirat će intenziviranjem uvoza robe i usluga te se očekuje porast negativnog doprinosa neto inozemne potražnje gospodarskom rastu i u narednom periodu [21].

Do nastanka nove krize očekivalo se da će gospodarska aktivnosti u 2020. godini porasti za 2,7%, a godišnje usporavanje realnog rasta je odraz očekivanog slabijeg povećanja kapitalnih ulaganja te potrošnje kućanstava [21]. Tijekom 2018. godine broj zaposlenih je porastao za 2,3% na godišnjoj razini. S druge strane, anketna stopa nezaposlenosti prosječno se snizila na 8,4%. S obzirom na relativno povoljna kretanja, zaposlenost na razini cijele 2019. godine povećala se za 1,9% dok se anketna stopa nezaposlenosti snizila na 7,2% [21].

Tijekom 2019. godine nastavljen je rast bruto i neto plaća i u privatnom i u javnom sektoru. Također, prošle godine došlo je do usporavanja prosječne godišnje inflacije potrošačkih cijena na 0,7%, s 1,55 u 2018. poradi smanjenja stope rasta cijena energije i cijena hrane [21]. Projicirano usporavanje godišnjeg rasta cijena energije u uvelike je uvjetovano manjim doprinosom naftnih derivata inflaciji. Usporavanje godišnjeg rasta cijena hrane u 2019. godini posljedica je smanjenja stope PDV-a na određene prehrambene proizvode [21].

Inflatorni pritisci iz vanjskog okruženja u 2019. bili su uglavnom prigušeni dok su domaći inflatorni pritisci malo ojačali što je bilo posljedica ubrzavanja rasta domaće potražnje, odnosno blagog povećavanja pozitivnog jaza domaćeg proizvoda u 2019. te troškovnih pritisaka koji su bili posljedica rasta jediničnih troškova, odnosno bržeg rasta plaća od rasta proizvodnosti rada [21].

Prognozirano ubrzavanje inflacije potrošačkih cijena na 1,1% u 2020. uglavnom bi moglo biti rezultat povećanja prosječne godišnje stope promjene cijena hrane, a navedeno je najviše posljedica iščezavanja učinka smanjenja stope PDV-a početkom 2019. godine [21]. Višak na tekućem i kapitalnom računu platne bilance se u 2019. godini smanjio u odnosu na ostvarenje za 2018. godinu. Navedeno je bila posljedica daljnjeg produbljanja manja u robnoj razmjeni s inozemstvom [21].

Visoka je likvidnost poticala nastavak višegodišnjeg trenda smanjivanja kamatnih stopa na kredite domaćih kreditnih institucija, što je, zajedno s rastom zaposlenosti i gospodarske aktivnosti, utjecalo na rast kreditiranja domaćih sektora. „U prvih pet mjeseci 2019. godišnji se rast plasmana nefinancijskim poduzećima usporio, a rast plasmana stanovništvu je ubrzan. Tome su ponajviše pridonijeli gotovinski nenamjenski krediti. Kako bi ublažio rizike pri odobravanju gotovinskih nenamjenskih kredita, HNB je u veljači 2019. izdao Preporuku o postupanju pri odobravanju nestambenih kredita potrošačima kojom preporučuje kreditnim institucijama opreznije uvjete odobravanja novog gotovinskog nenamjenskog kreditiranja, a što se posebno odnosi na one kredite s duljim rokovima dospijeca. S druge strane, potrošače se potiče na razboritost pri zaduživanju“ [21].

„Unatoč rastu rashodne strane proračuna, djelomice zbog aktiviranja jamstava izdanih brodogradilištima tijekom 2018. godine ostvaren je višak proračuna opće države od 0,8 milijardi

kuna (0,2% BDP-a). Istodobno, nastavljeno je smanjivanje relativnog pokazatelja javnog duga, koji je na kraju 2018. iznosio 74% BDP-a.“ [21] U 2019. godini je ostvaren manjak opće države u iznosu od -03% BDP-a [21].

3.2. Zaposlenost

Krajem listopada 2019. godine u Hrvatskoj je bilo 1.55 milijuna zaposlenih, a to je 0,2% ili 3.807 osoba manje, nego krajem rujna 2019. godine. Istovremeno je porasla stopa registrirane nezaposlenosti sa 6,7 na 7,2% [22]. U odnosu na listopad 2018., broj zaposlenih bio je za 1,1% veći. Podaci Državnog zavoda za statistiku ukazuju na to da je krajem listopada 2019. godine u pravnim osobama bilo zaposleno 1,35 milijuna osoba što je 0,5% ili 6.751 osoba više, nego mjesec dana ranije i 1,2% više, nego u istom mjesecu 2018. godine [22].

Na mjesečnoj razini, najviše je, za 6,8% porastao broj zaposlenih u obrazovanju (na 115.186 zaposlenih) te u građevinarstvu za 1,8% (na 92.606 osoba). Za 1,1% porastao je i broj zaposlenih u djelatnostima informacija i komunikacija (na 43.117 zaposlenih). U istom razdoblju broj zaposlenih je najviše pao u ugostiteljstvu i turizmu, za 3,7%, te u poslovanju nekretninama, za 0,6% [22].

Podaci Državnog zavoda za statistiku ukazuju da je u obrtu i slobodnim profesijama krajem listopada 2019. godine bilo 190.845 zaposlenih te je navedeno manje za 5,2%, nego u rujnu 2019. godine. Broj zaposlenih osiguranih poljoprivrednika u listopadu 2019. godine bio je 19.209. U istom periodu registrirana je 121.597 nezaposlena osoba što je za 14,2% manje, nego u listopadu 2018. godine [22].

Potkraj veljače 2020. godine u Hrvatskom zavodu za zapošljavanje bilo je evidentirano 137.977 nezaposlenih osoba te je navedeno za 1.947 osoba manje, nego prethodnog mjeseca te za 18.401 osobu manje, nego u veljači 2019. godine [22]. Ovi podaci ukazuju na to da u veljači 2020. godine nezaposlenost je smanjena za 1,4% u usporedbi s prethodnim mjesecom te za 11,8% u usporedbi s istim mjesecom 2019. godine [22].

„Od ukupnoga broja nezaposlenih u veljači 2020. godine bilo je 62.369 nezaposlenih muškaraca (45,2%) i 75.608 nezaposlenih žena (54,8%). Broj nezaposlenih muškaraca smanjen je

za 10,3%, a žena za 13% u odnosu na veljaču 2019. godine. U skupini nezaposlenih osoba u veljači 2020. godine bilo je 5.057 (3,7%) osoba od 15 do 19 godina, 16.087 (11,7%) od 20 do 24 godine, 16.665 (12,15) od 25 do 29 godina, 13.141 (9,5%) od 30 do 34 godine, 13.595 (9,8%) od 35 do 39 godina, 13.656 (9,9%) od 40 do 44 godine, 13.914 (10,1%) od 45 do 49 godina, 15.718 (11,4%) od 50 do 54 godina, 17.931 (13%) od 55 do 59 godina i 12.303 (8,9%) osobe u dobi od 60 i više godina. U odnosu na isti mjesec 2019. godine smanjena je nezaposlenost u svim dobnim skupinama.“ [23]

Najveći apsolutni broj nezaposlenih osoba u veljači 2020. godine imali su Splitsko-dalmatinska županija (24.007), Osječko-baranjska županija (16.773) i Grad Zagreb (15.477). Najmanji broj nezaposlenih zabilježen je u Ličko-senjskoj županiji (1.928). U usporedbi s istim mjesecom 2019. godine nezaposlenost je smanjena u svim županijama, osim u Istarskoj u kojoj je zabilježeno povećanje broja nezaposlenih za 5,8%. Najveći pad broja nezaposlenih evidentiran je u Bjelovarsko-bilogorskoj (za 18,6%), a najmanji u Međimurskoj županiji (za 4,5%) [23].

3.3. Vanjska konkurentnost

Nacionalno vijeće za konkurentnost objavilo je Izvješća o globalnoj konkurentnosti 2019. U navedenom Izvješću Hrvatska se nalazi na 63. mjestu među 141 gospodarstva svijeta. Izvješće ukazuje na to da je Hrvatska poboljšala svoju poziciju za 5 mjesta u odnosu na 2018. godinu te je to najveći pomak u regiji koji je neka zemlja napravila [23]. Navedeni pomak na ljestvici ponajviše je rezultat makroekonomske stabilnosti i kvalitete infrastrukture. Napori u kontekstu fiskalne discipline, rješavanju zatumljenih problema i povlačenju sredstava iz Europske unije rezultirali su većom konkurentnošću Hrvatske [24].

Indeks globalne konkurentnost 4.0 stavlja naglasak na 4. industrijsku revoluciju i inovacije koji promiču nove poslovne modele i ubrzavaju rast. U sklopu industrijske revolucije su i promjene koje su nastale pod utjecajem naprednih računalnih i komunikacijskih tehnologija te su utjecale na razvoj nove industrijske paradigme. „Da bi prosperirala, gospodarstva moraju biti otvorena novim idejama, efikasna u prihvaćanju promjena, odlučna graditi inovacijski ekosistem gdje su inovacije prisutne na svim razinama te ulagati u svoje zaposlenike kao ključnog čimbenika njihovog uspjeha. Indeks identificira prednosti i nedostatke svake pojedine ekonomije

te pomaže odrediti bitna područja za poboljšanja i pratiti napredak.“ [24]

Metodologija je utemeljena na analizi 12 stupova konkurentnosti: institucije, infrastruktura, primjena ICT-a, makroekonomska stabilnost, zdravlje, vještine, tržište proizvoda, tržište rada, financijski sustav, veličina tržišta, poslovna dinamika i kapacitet za inovacije dok su stupovi konkurentnosti grupirani u četiri skupine. poslovno okruženje, ljudski kapital, tržišta i inovacijski ekosistem [24].

Indeks globalne konkurentnosti 4.0

12 stupova konkurentnosti

7

Slika 4. 12 stupova konkurentnosti

Izvor: <http://konkurentnost.hr/napokon-napredak-hrvatska-skocila-za-5-mjesta-na-ljestvici-konkurentnosti/>

Ukupni broj indikatora je 103 dok udio „čvrstih“ statističkih indikatora iznosi 70%, a 30% indikatora odnosi se na pokazatelje dobivene istraživanjem mišljenja gospodarstvenika. Iz navedenog razloga ukupni rang bitno manje ovisi o percepciji, odnosno više ovisi o statističkim pokazateljima. Navedenim istraživanjem obuhvaćeno je 99% svjetskog BDP-a i 94% svjetske populacije. Metodologija, također, mjeri i udaljenost od „idealnog stanja“ [24]. U odnosu na 2018. godinu Hrvatska je poboljšala svoju ocjenu za 1,8 te ona sada iznosi 61,9. Izvješće u 2019. godinu posebnu pažnju usmjerava na brigu o okolišu koja postaje bitna za održivi rast gospodarstva zemlje. „Naglasak je stavljen na klimatske promjene koje imaju utjecaj na

poljoprivrednu proizvodnju zbog ekstremnih vremenskih promjena te zagađenje okoliša, korištenje obnovljivih izvora energije i dostupnost pitke vode. Singapur je 2019. godine bio najkonkurentnija zemlja na svijetu, a slijedili su ga SAD, Hong Kong, Nizozemska, Švicarska, Japan, Njemačka, Švedska, Ujedinjeno Kraljevstvo i Danska.“ [24]

Tablica 16. Prvih 10 zemalja

Zemlja	2019.	Promjena u odnosu na 2018.
Singapur	1.	+1
SAD	2.	-1
Hong Kong	3.	+4
Nizozemska	4.	+2
Švicarska	5.	-1
Japan	6.	-1
Njemačka	7.	-4
Švedska	8.	+1
Ujedinjeno kraljevstvo	9.	-1
Danska	10.	0

Izvor: <http://konkurentnost.hr/napokon-napredak-hrvatska-skocila-za-5-mjesta-na-ljestvici-konkurentnosti/>

Tablica u nastavku prikazuje položaj Hrvatske u kontekstu referentnih zemalja.

Tablica 17. Hrvatska i referentne zemlje

Zemlja	2019.	Promjena u odnosu na 2018.
Češka	32.	-3
Slovenija	35.	0
Poljska	37.	+1
Slovačka	42.	-1
Mađarska	47.	+1
Bugarska	49.	0
Rumunjska	52.	+2
Grčka	59.	-2
Hrvatska	63.	+5
Srbija	72.	-7
Crna Gora	73.	-2
Albanija	81.	-5

Izvor: <http://konkurentnost.hr/napokon-napredak-hrvatska-skocila-za-5-mjesta-na-ljestvici-konkurentnosti/>

Na ljestvici globalne konkurentnosti najveći pomak Hrvatska je ostvarila u stupu makroekonomske stabilnosti gdje je na 43. mjestu što je skok za 63 mjesta u odnosu na 2018. godinu. Također, Hrvatska je u odnosu na 2018. godinu bolje rangirana u stupu infrastrukture (32), zdravlja (47) i tržišta rada (94) [24]. U odnosu na 2018. godinu Hrvatska je zabilježila pad u stupu institucija (77), primjene ICT-a (60), vještina (69), tržišta proizvoda (86), financijski sustav (63), poslovnoj dinamici (101) te kapacitetu za inovacije (73). Kao konkurentske prednosti potrebno je izdvojiti inflaciju (1.), visoki stupanj elektrifikacije (2.), trgovinske barijere (6.), kvalitetu cesta (13.), prava radnika (14.) i dr. [24]

Tablica 18. Konkurentne prednosti 2019. – indikatori

Indikatori	Rang
Inflacija	1
Kreditni raskorak/jaz (razliku između kredita u BDP-u i dugoročnog trenda)	1
Stopa elektrifikacije (% stanovništva)	2
Trgovinske barijere	6
Prava dioničara u korporativnom upravljanju	12
Kvaliteta cesta	13
Prava radnika	14
Zaštita okoliša i s njom povezani ugovori (na snazi)	17
Obavezne pričuve banaka	18
Gustoća željezničke mreže (km mreže na km ²)	21
Raširenost ne tarifnih barijera	22
Regulatorni okvir za insolventnost	26
Slučajevi terorizma	28
Kvaliteta zemljišnih knjiga	28
Pouzdanost vodoopskrbe	29
Transparentnost proračuna	34
Stopa samoubojstava (na 100.000 stanovnika)	35
Propisi o energetskej učinkovitosti	36
Omjer učitelja i učenika u osnovnim školama	37
Pretplata za fiksni široko pojasni Internet	39
Efikasnost procesa otklanjanja prepreka na granici (carine)	40

Izvor: <http://konkurentnost.hr/napokon-napredak-hrvatska-skocila-za-5-mjesta-na-ljestvici-konkurentnosti/>

Kao i ranijih godina Hrvatska je i 2019. godine bila najlošija u efikasnosti pravnog sustava u rješavanju sporova (140.), opterećenju vladinim propisima (139.), efikasnosti pravnog sustava u osporavanju propisa (138.) [24], lakoći zapošljavanja strane radne snage (137.), sklonosti prema poduzetničkim rizicima (137.), fokusiranosti vlade prema budućnosti (137.), pronalaženju kvalificirane radne snage (137.), zapošljavanju i otpuštanju radnika (136.) [24].

Tablica 19. Nedostaci konkurentnosti 2019. – indeksi

Indikatori	Rang
Digitalne vještine aktivne populacije	101
Prava vlasništva	111
Kvaliteta strukovnog obrazovanja	116
Kvaliteta standarda revizije i izvješćivanja	117
Sofisticiranost kupaca	117
Plaće i produktivnost	119
Prilagodljivost zakonskog okvira digitalnim poslovnim modelima	120
Vještine diplomanata	126
Rast inovativnih kompanija	126
Mobilnost radne snage u zemlji	126
Neovisnost sudstva	126
Spremnost na delegiranje upravljanja	127
Oslanjanje na profesionalni menadžment	127
Edukacija i osposobljavanje	128
Suradnja različitih dionika	132
Stabilnost vladinih politika	132
Stupanj razvoja klastera	132
Raznolikost radne snage	134
Suradnja na području radnih odnosa	135
Sposobnost vlade da se prilagodi promjenama	136
Zapošljavanje i otpuštanje zaposlenika	136
Jednostavnost pronalaženja kvalificiranih zaposlenika	137
Fokusiranost Vlade prema budućnosti	137
Sklonost prema poduzetničkim rizicima	137
Lakoća zapošljavanja strane radne snage	137
Efikasnost pravnog okvira u osporavanju propisa	138
Opterećenje vladinim propisima	139
Efikasnost pravnog sustava u rješavanju sporova	140

Izvor: <http://konkurentnost.hr/napokon-napredak-hrvatska-skocila-za-5-mjesta-na-ljestvici-konkurentnosti/>

3.5. Dug države i dug kućanstva

Od 31. prosinca 2010. primjenjuje se sektorizacija institucionalnih jedinca u Republici Hrvatskoj sukladno s Odlukom o statističkoj klasifikaciji institucionalnih sektora koju službeno donosi i objavljuje Državni zavod za statistiku, a koja se temelji na metodologiji ESA 2010, prema kojoj se opća država dijeli na slijedeće podsektore: središnju državu, fondove socijalne sigurnosti i lokalnu državu [25].

„Dug opće države iznosio je krajem travnja 2019. godine 287 milijardi kuna što je 0,3% ili 804 milijuna kuna manje, nego krajem ožujka iste godine. Unatoč padu na mjesečnoj razini drugi mjesec zaredom, javni dug je u odnosu na kraj 2018. godine još uvijek bio viši za 0,8% ili 2,4 milijarde kuna. Rast duga uglavnom je rezultat izdanja obveznica na domaćem tržištu kapitala u veljači 2019. godine [25]. Na kraju travnja 2019. godine na unutarnji javni dug odnosilo se 64,3% ukupnog javnog duga te navedeno ukazuje na tendenciju njegova rasta u odnosu na vanjski. Navedeni trend je prisutan posljednjih nekoliko godina.“ [25]

Više od 98% duga odnosi se na središnju državu. Razlog tome je što središnja država obuhvaća korisnike državnog proračuna, izvanproračunske korisnike (Hrvatske vode, Fond za zaštitu okoliša i energetska učinkovitost, Hrvatske ceste, DAB, CERP), HŽ Infrastrukturu, HŽ Putnički prijevoz, HRT, HAC, ARZ, HBOR, Fond za financiranje razgradnje i zbrinjavanja radioaktivnog otpada i istrošenoga nuklearnog goriva, Nuklearne elektrane Krško, HROTE, Agenciju Alan, Lučku upravu Zadar i HTZ [26]. Promjene kod navedenih subjekata uglavnom determiniraju i promjene ukupnog javnog duga. Uz mjesečni pad od 0,3%, dug središnje države na kraju travnja 2019. godine iznosio je 282,2 milijarde kuna što je 25 milijardi više, nego na kraju 2018. godine [26].

Ako se razmatra cijela 2019. godina, podaci ukazuju na to da se državni dug kontinuirano smanjuje te da se poboljšava održivost duga. „Procijenjeno je da se državni dug u 2019. godini smanjio za 71,3% BDP-a zahvaljujući suficitima i snažnom rastu nominalnog BDP-a. Očekuje se njegov daljnji pad unatoč dodatnim smanjenjima poreza i predviđanjima da će rashodi rasti brže od BDP-a. Hrvatska je proteklih godina veliki dio svojeg duga uspjela refinancirati po rekordno niskim, fiksnim kamatnim stopama s dužim rokovima dospjeća i time je svoje kamatne troškove iskazane kao udio u BDP-u uspjela smanjiti na razine zabilježene prije krize.“ [27]

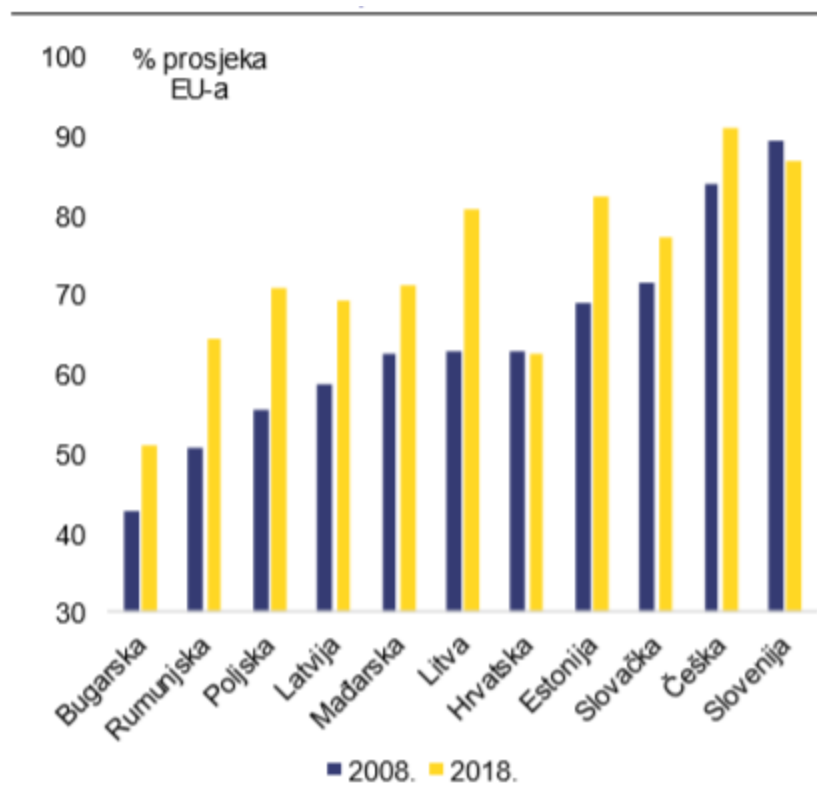
Poradi povoljnog gospodarskog stanja u Hrvatskoj su smanjeni dug privatnog sektora te s time povezane ranjivosti. U 2019. godini dalje je padao omjer duga privatnog sektora i BDP-a što je bilo ponajviše posljedica rasta nominalnog BDP-a i smanjenog odobravanja novih kredita [27]. Povećano odobravanje kredita s fiksnom kamatnom stopom smanjuje izloženost kućanstava i poduzeća riziku kamatne stope. Izloženost duga privatnog sektora tečajnom riziku i dalje je visoka, ali je u padu zbog povećanog kuskog kreditiranja tijekom 2019. godine [27].

3.6. Napredak

„Nakon petogodišnjeg oporavka, Hrvatska je 2019. godine ostvarila veći realni gospodarski output, nego prije krize. Procjenjuje se da je realni BDP u 2019. godini porastao za 3%, nakon nešto slabijeg rasta od 2,7% u 2018. godini [27]. Pozitivna kretanja na tržištu rada, rast plaća te zamjetno povećanje ulaganja bili su pokretači rasta u 2019. godinu. Zabilježen je snažan rast izvora dobara i usluga nakon prilično slabih rezultata ostvarenih u 2018. godini, ali je još brži rast uvoza negativno utjecao na rast outputa.“ [27]. Procjenjuje se da će u nadolazećem razdoblju doći do usporavanja gospodarskog rasta. Prema procjenama, realni BDP u 2020. godini će porasti za 2,6%, a u 2021. za 2,3%. No, bez obzira na povećanje u prethodnim godinama, potencijalni rast i dalje je relativno slab i usporava dinamiku realne konvergencije s Europskom unijom.

U Hrvatskoj je u proteklih pet godina zabilježen oporavak ulaganja, a navedeno je bilo potaknuto povlačenjem sredstava iz fondova Europske unije. No, bez obzira na navedeno privatna i javna ulaganja i dalje su niska. Razina ulaganja i dalje je nešto manja u odnosu na usporediva gospodarstva i ispod je prosjeka Europske unije [27]. U godinama koje dolaze očekuje se porast ulaganja. Kako bi ostvarila svoje klimatske i energetske ciljeve te kako bi definirala novi model rasta, Hrvatska bi morala utvrditi potrebe za ulaganjima u zelene tehnologije i održiva rješenja te osigurati odgovarajuća financijska sredstva. Osim navedenog, Hrvatskoj su potrebna i ulaganja u prometnu infrastrukturu. Hrvatska bi svoju komparativno nisku produktivnost mogla povećati pojačanim ulaganjima u vještine, istraživanje i inovacije [27].

Predviđa se da će snažna domaća potražnja i dalje biti glavni pokretač rasta. Rast zaposlenosti i niska inflacija trebali bi povećati raspoloživi dohodak kućanstava. Više projekata koji su u okviru tekućeg programskog razdoblja financiraju se sredstvima Europske unije te oni pridonose rastu javnih i privatnih ulaganja. Nakon razdoblja brzog povećanja tržišnih udjela očekuje se usporavanje rasta izvora Hrvatske, djelomično zbog nesigurnosti povezanih s globalnom trgovinom i usporavanjem gospodarstva glavnih hrvatskih trgovinskih parametara [27].

Grafikon 1. Realna konvergencija srednjoeuropskih i istočnoeuropskih država članica

Izvor: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2020-european_semester_country-report-croatia_hr_0.pdf

U kontekstu gospodarskog sustizanja ostatka Europske unije, Hrvatska je izgubila deset godina. Nakon šestogodišnje recesije i umjerenog oporavka, gospodarski output tek je 2019. godine premašio output iz vremena prije krize. Hrvatski BDP po stanovniku (izražen standardom kupovne moći) iznosio je 2018. godine 63% prosjeka EU-a što je jednako vrijednosti u zadnjoj godini prije krize (2008.) [27]. Nadalje, Hrvatska je još više zaostala za uspješnim usporedivim gospodarstvima u srednjoj i istočnoj Europi, a prestigla su je i neka druga gospodarstva. Unatoč stabilnom rastu, Hrvatska ima relativno nizak potencijal rasta te joj navedeno otežava sustizanje ostatka Europske unije [27].

Razvoj neke zemlje uobičajeno se promatra kroz progresivne promjene koje se razvijaju u njezinoj ekonomiji i ukupnom društvu. Te su promjene rezultat višestrukih i međusobno povezanih procesa i interakcija koje su često inicirane ekonomskim javno-političkim intervencijama usmjerenim poboljšanju ekonomskog i socijalnog blagostanja svih ljudi koji žive u toj zemlji [28].

Regionalni pristup razvoju i unapređenju blagostanja podrazumijeva da svaka regija posjeduje i treba dalje dograđivati svoje jedinstvene karakteristike. Osim navedenog, regionalna politika treba biti usmjerena formuliranju onih razvojnih strategija koje će biti usmjerene pojedinim regionalnim potrebama, podržati razvoj regiji specifičnih socio-ekonomskih i institucionalnih determinanti te unaprijediti regionalnu konkurentnosti [28]. Ekonomski rast i širenje ekonomskih kapaciteta je važno, ali ne i dostatno za ekonomski razvoj i ukupno blagostanje društva. Ekonomski rast može potaknuti razvoj i ostvarenje blagostanja društva, ali i, također, imati nepovoljan utjecaj na njih. Da bi imao povoljan utjecaj na razvoj i blagostanje, ekonomski rast mora proizlaziti iz konkurentnosti koja je održiva tijekom vremena, ali i koja je utemeljena na znanju, istraživanju i razvoju te na inovacijama, harmoniji s društvenim i ekološkim naslijeđem i željenom budućnošću [28].

4.1. Raspoloživi resursi

Hrvatskoj je prijeko potrebna jasna vizija, odnosno strategija razvoja i odgovarajuća ekonomska politika za njezino provođenje. Pritom, nikako se ne bi smjeli izostaviti prirodni resursi s kojima raspolaže [28]. Hrvatska bi mogla gotovo sasvim pristojno živjeti samo od pravilne valorizacije svoga prometnog položaja. Navedeno uključuje cestovni, pomorski, željeznički, riječni i cjevovodni promet, plovne kanale i sl. Osim navedenog, sjeverna Hrvatska obiluje geotermalnih izvorima koji, uz svoju energetska vrijednost, imaju značajan turistički potencijal. Tu su i relativno velike površine obradivoga i ekološki čistoga zemljišta, pitka voda, potencijalne zalihe nafte i plina i sl. [28].

Uloga ljudskih resursa u razvoju ključna je u organizacijama i društvu u cjelini. Ljudi posjeduju znanja, vještine i kompetencije te u njih treba ulagati kako bi se oni razvijali i samim

time razvijali društvo. Oni predstavljaju ključni resurs ekonomije 21. stoljeća, odnosno ekonomije bazirane na znanju [29].

Osim navedenog, Hrvatska ima turističke, sportske, industrijske i druge resurse koji mogu biti važan čimbenik gospodarskog razvoja. No, da bi navedeni resursi bili maksimalno i održivo iskorišteni, važno je njima upravljati na način koji će utjecati na gospodarski rast i dobrobit zajednice [29].

Razvoj gospodarstva, povećanje zaposlenosti i podizanje životnog standarda građana trebao bi biti primarni cilj svake države. Bez podizanja životnog standarda građana koji je posljedica gospodarskog rasta, nijedno društvo nije održivo. Stoga je važno u formiranju gospodarskih ciljeva i strategija razvoja uključiti i standard samih građana [29].

4.2. Ekonomski rast i razvoj

Ekonomski rast i razvoj nisu sinonimi. Rast je osnovica za razvoj, ali ne mora uvijek rezultirati razvojem. Kod rasta ekonomiste zanima da li se događa porast materijalnih dobara i usluga u nekom društvu, a kod razvoja postavljaju se pitanja: održivosti dotičnog modela rasta (u smislu dugoročne, ali i ekološke održivosti). Nadalje, postavlja se i pitanje koliko rast utječe na kvalitetu života i koliko korist društvo od njega ima. Iz navedenog proizlazi da je ekonomski razvoj povećanje obujma materijalne proizvodnje što dovodi do promjena u gospodarskoj strukturi [30].

Ekonomska održivost može se definirati kao ostvarivanje rasta, učinkovitosti i „pravedne“ distribucije bogatstva. Društvena održivost podrazumijeva sudjelovanje u donošenju odluka, mobilnost i koheziju, ostvarivanje društvenog identiteta, razvoj institucija i sl. [30]. To je važan element definicije održivog razvitka jer nepoznavanje i nepostizanje oblika društvene organizacije umanjuje uspješnost brojnih razvojnih programa. Među aspekte održivosti ubraja se i ekološka održivost. Ona poštuje cjelovitost različitih ekosustava, nosivi kapacitet i zaštitu prirodnih izvora uključujući i biološku raznolikost [30].

Danas se sa sigurnošću tvrdi da do značajnijeg pomaka u razumijevanju i primjenjivosti ideje održivog razvitka ne će doći bez njihove bliske suradnje i uvažavanja međusobnih gledišta.

Svaka od disciplina (ekonomija, ekologija) održivi razvoj sužava i ograničava na način da su ekonomski ciljevi svedeni na rast i učinkovitost, društveni ciljevi na pravednu distribuciju i smanjenje siromaštva, a ekološka održivost nastoji se postići samo upravljanjem prirodnim izvorima [30].

Najveći izazovi za donositelje odluka nalaze se na području gdje se prožimaju ekonomski i ostali društveni ciljevi, odnosno ekonomski i ekološki ciljevi. Riječ je, prije svega, o različitim oblicima državne intervencije, pitanjima distribucije dohotka i različitim vrstama subvencija. Spoj ekonomskih i ekoloških odluka prate neriješena pitanja, koja se mogu podijeliti u dvije skupine [30]:

- U prvu skupinu ulaze problemi vezani uz pitanja vrednovanja (vrednovanje prirodnih izvora, utjecaja na okoliš, budućnosti, internalizacija eksternih učinka i sl.)
- U drugu skupinu ulaze pitanja vezana uz značenje vremena i neizvjesnost.

Ekonomski rast utječe i na kvalitetu života građana u nekom društvu. Loša gospodarska situacija negativno se odražava na standard građana što se očituje kroz njihovu potrošnju dobara i usluga, način njihovog provođenja vremena, njihovu radnu sposobnost te način na koji pridonose društvu. Stoga je nemoguće promatrati ekonomski rast odvojeno od kvalitete života u društvu [30].

Određivanje sadržaja socijalno odgovorne države zahtjeva širu elaboraciju. Globalizacija, slom socijalizma te derivat države blagostanja izazvali su rast društveno-ekonomskih proturječnosti u suvremenim tržišnim gospodarstvima, bivšim socijalističkim zemljama i većini zemalja u razvoju. Rast nezaposlenosti i povećanje udjela domaćinstva koja se suočavaju s teškoćama zadovoljavanja egzistencijalnih životnih potreba prisutno je i u društvima koja karakterizira: razvojna propulzija, stabilnost cijena i deviznih tečajeva i ekspanzija poduzetništva [30].

Jedan od znanstveno validnih odgovora na ove izazove je stvaranje uvjeta za uspostavljanje dobrog društva. Ekonomska i socijalna osnova dobrog društva je uspješno gospodarstvo. Osnovna pretpostavka za uspješno gospodarstvo je dobro funkcioniranje gospodarskog sistema u korist svih njegovih subjekata. Navedeno znači osiguranje uvjeta za

stalan i zamjetan rast proizvodnje i zaposlenosti te raspodjelu novostvorene vrijednosti na sve članove društva [30].

Sve dok postoji rast proizvodnje, zaposlenosti i mogućnosti za ekonomsku i socijalnu mobilnosti, postoje šanse za svakog pojedinca da osigura nove izvore prihoda, a time i osnovni uvjet za socijalni mir. Gospodarska stagnacija, nezaposlenost, diferenciranje društva na neekonomskoj osnovi te lišavanje i beznađe vode prema kriminalu, nasilju i različitim oblicima pobune koje suvremena država i društvo ne mogu suzbiti [30].

Uspješno gospodarstvo nužan je uvjet za konstruiranje dobrog društva, no veza nije jednosmjerna jer uspješno gospodarstvo ne može se graditi bez odgovarajuće socijalne osnove. U svakom društvu postoje pojedinci koji se ne mogu ili se ne žele uključiti u tržište rada. Pritom treba razlikovati tri karakteristične socijalne kategorije [30]:

- Dio populacije koji zbog svojih godina ne može sudjelovati u gospodarskom životu. Suvremene države zbog financijskih i demografskih problema protežiraju reforme mirovinskog sustava što uključuje podizanje starosne granice za odlazak u mirovinu, jaču kontrolu ispunjenosti uvjeta za prijevremeno umirovljenje, smanjenje relativne razine iznosa mirovina i uvođenje obaveznih i dobrovoljnih privatnih mirovinskih fondova.
- Populacija koja je spriječena fizičkim ili psihičkom nemogućnošću ili nedostatkom odgovarajućih poslova u ostvarenju odgovarajućeg prihoda.
- Pojedinci koji su se opredijelili za nerad iako nisu spriječeni godinama, fizičkom i psihičkom nesposobnošću ili nedostatkom odgovarajućih poslova.

Zloupotreba sistema socijalne pomoći su realnost koja se ne može izbjeći, ali dobra institucionalna uređenost socijalnog sektora omogućava njihovo svođenje na minimum. Da bi se izvršila djelomična privatizacija socijalnih rizika, društvo mora osigurati uvjete za planiranje budućnosti i sređeni živog svakog pojedinca i njegove obitelji. Osnovni ekonomski preduvjet je stabilnost cijena. Međutim apsolutnu stabilnost cijena u suvremenim tržišnim gospodarstvima nije moguće osigurati [30].

U navedenom smislu, socijalno odgovorna država trebala bi pokrivati sljedeća područja:

mirovinski sustav, zdravstvo, naknade za nezaposlene, financijsku i srodnu podršku, domove za djecu bez roditelja i ometene u razvoju, invalide i stare [30].

U ovom poglavlju prikazani su rezultati intervjua provedenih s vlasnicima deset hrvatskih poduzeća kako bi se dobio što bolji uvid u utjecaj koji je ekonomska kriza imala na gospodarstvo, a samim time i na poslovanje poduzeća na hrvatskom tržištu. U ovom poglavlju razradit će se cjelokupni rezultati istraživanja i intervjua te moguća ograničenja i preporuke. Intervju je s hrvatskim poduzetnicima proveden e-mailom. Proveden je u hrvatskim poduzećima iz različitih djelatnosti kako bi se, također, vidjelo na koje je djelatnosti kriza imala najveći utjecaj. Intervju se sastojao od 10 jednostavnih i kratkih pitanja, a proveden je uspješno te je pružio sve potrebne informacije o promatranom problemu.

5.1. Metodološki aspekt istraživanja

Istraživanje je provedeno korištenjem metode intervjua koja omogućava dobivanje konkretnih i opsežnih informacija o predmetu o kojem se istražuje. Kao što je već navedeno, intervju je ispitanicima distribuiran putem njihovih službenih e-mail adresa. Svi ispitanici bili su voljni sudjelovati u provođenju intervjua, a pitanja intervjua prikazana su u Prilogu 1. ovog rada.

Pitanja u intervjuu su kratka, jasna i smislena te su strukturirana tako da ne dovedu do nejasnih situacija, tj. kako bi ispitanicima bila u potpunosti jasna i kako ne bi dovela do dvosmislenih odgovora. Svi podaci ispitanika u potpunosti su tajni, a rezultati intervjua korišteni su samo u svrhu provođenja istraživanja, tj. utvrđivanju utjecaja ekonomske krize na poslovanje poduzeća. Nakon obrade prikupljenih informacija te strukturiranja i oblikovanja dobivenih informacija, dobili su se odgovori na postavljenu hipotezu, koja je postavljena kao fokus provođenja istraživanja, što je i prikazano u daljnjem tekstu. Potrebno je uzeti u obzir i određene poteškoće koje se mogu javiti prilikom provođenja istraživanja, tj. da kao i kod svakog istraživanja, podaci dobiveni od strane ispitanika možda nisu iskreni ili možda imaju dvosmisleno značenje.

Ovo istraživanje moglo bi se proširiti na način da se ispituju mišljenja ponajprije većeg broja poduzeća sa šireg područja Hrvatske kako bi se dobio što opsežniji uvid u njihove stavove i što jasniji rezultati na temelju kojih se mogu donijeti najbolje odluke koje rezultiraju dugoročnim uspješnim poslovanjem.

5.2. Prikaz rezultata istraživanja

U ovom poglavlju prikazani su rezultati intervjua provedenog s deset hrvatskih poduzetnika. Kako bi se dobio što bolji uvid u stanje poslovanja prije, tijekom i nakon ekonomske krize, prikazana je i uspješnost njihova poslovanja kroz navedeno razdoblje, tj. prikazano je kretanje prihoda, rashoda i dobiti tijekom tih godina.

Kao što je rečeno intervjui su provedeni s vlasnicima poduzeća. S obzirom na svoje pozicije u poslovanju, ispitanici su dovoljno dobro upoznati s provođenjem poslovanja poduzeća te posjeduju znanja o kretanju uspješnosti poslovanja.

Poduzeće 1

Djelatnost prvog poduzeća je proizvodnja ženskih, muških i dječjih kupaćih kostima visoke kvalitete koji su dizajnom u skladu s trendovima. Za početak prikazano je kretanje prihoda, rashoda i dobiti poduzeća u razdoblju od 2005. do 2018. godine kako bi se dobio bolji uvid u uspješnost njihova poslovanja prije, tijekom i nakon krize.

Tablica 20: *Prihodi, rashodi i dobit od 2007. do 2017. godine*

GODINA	PRIHODI	RASHODI	DOBIT/GUBITAK
2007.	16.830.489	14.363.289	371.958
2008.	16.348.042	13.496.395	706.207
2009.	14.288.909	13.708.582	458.225
2010.	15.576.522	15.059.710	406.497
2011.	15.835.601	15.366.592	367.952
2012.	15.454.542	15.223.918	175.628
2013.	16.611.832	16.322.770	225.690
2014.	15.260.152	14.807.631	356.093
2015.	14.651.399	13.989.228	526.241
2016.	12.658.295	12.108.239	436.843
2017.	12.282.815	11.630.112	533.201
2018.	13.999	12.999.000	1.000.000

Izvor: Registar godišnjih financijskih izvještaja, <http://rgfi.fina.hr/JavnaObjava-web>

Iz prikazane tablice vidljivo je kako su prihodi poduzeća kroz promatrane godine rasli i padali, a isto tako i rashodi te dobit poduzeća. Vidljivo je kako je u razdoblju krize, tj. od 2008.

godine poslovanje poduzeća u odnosu na prethodno razdoblje nešto slabije, tj. vidljivo je smanjenje prihoda dok rashodi poduzeća lagano rastu. Također, dolazi i do smanjenja dobiti iako je ona tijekom cijelog razdoblja pozitivna. Iako je Hrvatska službeno izašla iz recesije 2015. godine vidljivo je kako na poslovnom tržištu i dalje vlada kriza. To potvrđuje i poslovanje ovog poduzeća koje i nakon izlaska iz krize i dalje bilježi smanjenje prihoda. Međutim, rashodi poduzeća se, također, smanjuju te je dobit i dalje pozitivna.

U nastavku je prikazan intervju proveden s vlasnikom poduzeća.

Pitanje: Koliko dugo poslujete na tržištu i koja je djelatnost Vašeg poduzeća?

Odgovor: Poduzeće na tržištu posluje od 1990. godine te je od tada do danas uspjelo zadržati svoju poziciju na tržištu. Vlasnik ističe kako je tome pripomogao i značajan udio izvoza vlastitih proizvoda na strana tržišta. Poduzeće je vodeći hrvatski proizvođač ženskih, muških i dječjih kupaćih kostima visoke kvalitete te predstavlja vodeći brand na domaćem tržištu.

Pitanje: Je li ekonomska kriza koja je nastupila 2008. godine imala utjecaj na poslovanje Vašeg poduzeća?

Odgovor: Vlasnik ističe kako je kriza imala utjecaj na poslovanje poduzeća, ali ne u toliko velikoj mjeri kao što je imala na neka druga mala poduzeća. Iako se to nije toliko osjetilo na uspješnosti poslovanja, tj. nije došlo do gubitaka tijekom tih godina, i dalje je bio vidljiv pad prodaje odjevnih predmeta, posebice, na domaćem tržištu.

Pitanje: Kakva je bila uspješnost poslovanja prije izbijanja krize, kakva tijekom krize, a kakva nakon krize?

Odgovor: Zsigurno je da je prije izbijanja krize poslovanje bilo znatno bolje. Prodaja na domaćem tržištu bila je puno veća i značajnija. Kako je izbila kriza, tako se i kroz godine bilježio pad prodaje proizvoda na domaćem tržištu iz razloga što potrošači nisu željeli trošiti novac, tj. njihovi dohoci su se značajno smanjili što ih je potaknulo na odabir i kupovinu nekih jeftinijih solucija. Primjećuje se da se čak ni nakon izlaska iz krize situacija na našem tržištu nije nešto pretjerano promijenila, tj. nisu zabilježeni pretjerani porasti u prodaji na domaćem tržištu.

Pitanje: Smatrate li da službeni izlazak Hrvatske iz krize zapravo znači i bolje rezultate

poslovanja u budućnosti?

Odgovor: Dakako da je tako, samo se postavlja pitanje koliko je daleka ta budućnost. Kao što je vlasnik već naveo, čak i nakon izlaska iz krize nisu vidljiva značajna poboljšanja u prodaji na našem tržištu te se prema tome može zaključiti kako na neki način kriza još uvijek nije ni završila.

Pitanje: Na koji način ste uspjeli opstati tijekom krize?

Odgovor: Poduzeće se orijentiralo više na izvoz proizvoda i prodaju na inozemnim tržištima koja su davno prije nas izašla iz krize. Da nisu poduzeti takvi koraci, tj. da se nije pribjeglo strategiji što većeg izvoza na inozemna tržišta te razvoja novih proizvoda koji su u skladu s potrebama tržišta, zasigurno poslovanje ne bi opstalo.

Poduzeće 2

Djelatnost drugog poduzeća je prodaja informatičke opreme i uredskog materijala te papirne konfekcije. Poduzeće već dulji niz godina ima vodeću poziciju na domaćem tržištu u ovom segmentu djelatnosti. Iako je konkurencija na tržištu jaka, poduzeće je uspjelo opstati i ostvarilo je konkurentsku prednost u odnosu na domaće i inozemne konkurente. Također, i za vrijeme ekonomske krize poduzeće je uspjelo ostvariti pozitivne rezultate poslovanja i održati svoje poslovanje bez obzira na loše gospodarske uvjete. Osnovna djelatnost poduzeća je prodaja i distribucija informatičke opreme, distribucija potrošnog materijala, uredskog i školskog materijala i papirne konfekcije. U slijedećoj tablici prikazano je kretanje prihoda, rashoda i dobiti poduzeća u razdoblju od 2007. do 2018. godine.

Tablica 21: Prihodi, rashodi i dobit od 2007. do 2018. godine

GODINA	PRIHODI	RASHODI	DOBIT/GUBITAK
2007.	62.980.406	62.358.778	317.862
2008.	84.322.158	83.577.779	527.462
2009.	104.183.319	101.024.270	2.463.528
2010.	111.514.084	108.518.751	2.317.657
2011.	138.514.748	135.840.721	2.099.521
2012.	117.424.277	116.634.952	528.009
2013.	131.490.774	127.103.405	3.900.643
2014.	139.997.720	139.297.300	630.880
2015.	86.443.400	85.341.353	860.034
2016.	79.901.681	77.549.682	1.867.802
2017.	30.998.326	29.047.420	1.599.281
2018.	35.000.000	33.000.000	2.000.000

Izvor: Registar godišnjih financijskih izvještaja, <http://rgfi.fina.hr/JavnaObjava-web>

Iz prikazane tablice vidljivo je kako su prihodi poduzeća u razdoblju krize zapravo porasli što je rijetkost za poduzeće na našem tržištu. Također, je vidljivo i povećanje rashoda, a i povećanje dobiti poduzeća. Nakon 2014. godine, tj. izlaskom Hrvatske iz krize zabilježena su smanjenja u prihodima i rashodima poduzeća, a, također, u skladu s time i smanjenja u dobiti poduzeća. U posljednje tri prikazane godine situacija se polako poboljšava te se bilježi ponovo povećanje dobiti poduzeća. Kroz sve promatrane godine poduzeće bilježi pozitivne rezultate.

Pitanje: Koliko dugo poslujete na tržištu i koja je djelatnost Vašeg poduzeća?

Odgovor: Poduzeće na tržištu posluje od 1993. godine, a prije nekoliko godina ostvareno je uspješno spajanje sa manjim poduzećem iz iste djelatnosti. Poduzeće je jedno od vodećih poduzeća na domaćem tržištu u segmentu prodaje informatičke opreme i uredskog materijala, te papirne konfekcije. Poduzeće u svojoj ponudi ima široku paletu informatičke opreme, uredskog i potrošnog materijala, a također je i distributer nekih od vodećih robnih marki na tom području.

Pitanje: Je li ekonomska kriza koja je nastupila 2008. godine imala utjecaj na poslovanje Vašeg poduzeća?

Odgovor:Krizna je imala utjecaj na poslovanje što je vidljivo i prema porastu rashoda tijekom određenog vremena krize. Došlo je do smanjenja prodaje, a čak su i izgubljeni neki od klijenata koji su se odlučili na korištenje usluga i proizvoda od nekih povoljnijih dobavljača. Međutim, i dalje je osigurano pozitivno poslovanje poduzeća, tj. ostvarivanje dobiti na kraju poslovanja.

Pitanje: Kakva je bila uspješnost poslovanja prije izbijanja krize, kakva tijekom krize, a kakva nakon krize?

Odgovor:Uspješnost poslovanja prije krize bila je nešto bolja u odnosu na daljnja razdoblja. Tijekom krize došlo je do povećanja rashoda i to u nekoliko navrata, ali i dalje je, kao što je već istaknuto, poduzeće uspjele održati uspješnost poslovanja. Zadovoljni su s trenutnim poslovanjem i pozicijom koju imaju na tržištu s obzirom na postojanje jake konkurencije, a posebice inozemne konkurencije koja je u nekim segmentima i povoljnija a pruža istu kvalitetu proizvoda.

Pitanje: Smatrate li da službeni izlazak Hrvatske iz krize zapravo znači i bolje rezultate poslovanja u budućnosti?

Odgovor:Zasigurno će doći do poboljšanja na tržištu te do poboljšanja cjelokupne gospodarske situacije što je i vidljivo u posljednjih nekoliko godina s porastom BDP-a. Također, polako se bilježe i sve veće potrošnje građana koje su uslijedile u skladu s donedavnim olakšicama i mjerama koje su dovele do povećanja plaća kod nekih pojedinaca. Međutim, vlasnik ističe kako i dalje situacija nije savršena te se na domaćem tržištu još uvijek ne uspijevaju ostvariti poželjne razine prodaje. Vlasnik ističe kako se nada da će se u skorije vrijeme to promijeniti te da će se stvoriti gospodarska podloga povoljna za poslovanje poduzeća na našem tržištu što će dovesti i do daljnjeg gospodarskog razvoja i rasta.

Pitanje: Na koji način ste uspjeli opstati tijekom krize?

Odgovor:Glavna strategija poduzeća odnosila se na smanjenje troškova nabave i distribucije proizvoda u asortimanu. Također, kroz snižavanje cijena proizvoda nastojalo se privući što više kupaca, a posebice većih klijenata, tj. raznih poduzeća. Na taj način osigurao se opstanak poslovanja tijekom krizne situacije koja je zadesila hrvatsko gospodarstvo. Pokušavalo

se stati na kraj bespotrebnim rashodima te istovremeno omogućiti povećanje prihoda u smislu dobivanja novih poslova i otvaranja novih tržišta.

Poduzeće 3

Djelatnost ovog poduzeća je proizvodnja namještaja te proizvodnja kuhinja po mjeri kupaca. U slijedećoj tablici prikazani su prihodi, rashodi te dobit poduzeća u razdoblju od 2007. do 2018. godine.

Tablica 22: Prihodi, rashodi i dobit od 2007. do 2018. godine

GODINA	PRIHODI	RASHODI	DOBIT/GUBITAK
2007.	14.095.067	16.350.555	745.921
2008.	13.127.246	15.419.759	704.062
2009.	13.536.208	12.965.915	446.166
2010.	11.477.691	11.384.692	346.344
2011.	9.759.989	9.430.239	256.416
2012.	9.253.982	9.193.843	36.523
2013.	6.368.023	6.323.551	31.783
2014.	6.807.981	6.760.185	35.169
2015.	6.316.009	6.271.990	33.812
2016.	4.913.960	4.884.593	12.352
2017.	6.316.009	6.271.990	33.812
2018.	7.316.009	6.900.000	416.009

Izvor: Registar godišnjih financijskih izvještaja, <http://rgfi.fina.hr/JavnaObjava-web>

Iz prikazane tablice vidljivo je kako su se prihodi poduzeća u razdoblju krize znatno smanjili te se kroz cijelo razdoblje, tj. od 2008. do 2015. godine bilježi pad prihoda. Tek u 2017. godini prihodi doživljavaju ponovni rast. Iako je kroz cijelo razdoblje uspješnost poslovanja pozitivna, od 2008. godine dobit poduzeća polako pada dok se od 2012. godine bilježi značajan pad dobiti koji se nastavlja kroz daljnje godine poslovanja. U 2017. i 2018. godini zabilježen je blagi porast dobiti.

Pitanje: Koliko dugo poslujete na tržištu i koja je djelatnost Vašeg poduzeća?

Odgovor: Poduzeće je od 1999. godine prisutno na hrvatskom tržištu. U više od 15 godina

poslovanja ostvarilo je uspješan prodor na hrvatskom tržištu te kontinuirano ulaže u proizvodnu opremu poduzeća kako bi se mogli proizvesti kvalitetni proizvodi kojima će se ostvariti konkurentnost na tržištu. Djelatnost poduzeća je proizvodnja namještaja. U ponudi poduzeća nalaze se ugradbeni ormari, pregradne stijene i kuhinjske fronte kao i široki izbor iverala, stakla i pleksiglasa. Također, djelatnost poduzeća je i proizvodnja kuhinja po mjeri kupaca. Poduzeće je do sada ostvarilo uspješnu suradnju sa više stotina klijenata

Pitanje: Je li ekonomska kriza koja je nastupila 2008. godine imala utjecaj na poslovanje Vašeg poduzeća?

Odgovor: S obzirom da se radi o relativno malom poduzeću koje nema vodeću poziciju na tržištu i koje posluje u djelatnosti s jakom konkurencijom, i domaćom i inozemnom, ekonomska kriza imala je negativan utjecaj na poslovanje našeg poduzeća. Ekonomska kriza koja je dovela do recesije imala je značajan utjecaj na kretanje prihoda, točnije, na njihovo smanjenje. Naime, ljudi štede na stvarima bez kojih mogu živjeti te je tako bilo i u ovom slučaju. Djelatnost ovog poduzeća ne spada u primarne kategorije što znači da ljudima nije neophodno za život korištenje ovakvih proizvoda.

Pitanje: Kakva je bila uspješnost poslovanja prije izbijanja krize, kakva tijekom krize, a kakva nakon krize?

Odgovor: Prije izbijanja krize poduzeće je na tržištu poslovalo relativno uspješno ostvarujući i više nego dovoljne prihode i dobit od poslovanja te se polako počinjalo širiti i na nova tržišta te pronalaziti nove klijente. Tijekom krize došlo je do značajnog smanjenja prihoda koje je uzrokovano nedostatkom novca kod potrošača i smanjenjem njihova budžeta što je posljedica smanjene gospodarske aktivnosti. Nažalost kriza i utjecaj koji je imala na poslovanje poduzeću trenutno otežavaju planirano širenje poslovanja i osvajanje novih tržišta iz razloga što ne posjeduju dovoljna financijska sredstva za financiranje tako velikih i složenih pothvata. Trenutno se poslovanje malo poboljšalo u odnosu na poslovanje tijekom kriznog razdoblja, ali i dalje to nisu rezultati koji se očekuju i koji će biti dovoljni za daljnje financiranje razvoja poduzeća.

Pitanje: Smatrate li da službeni izlazak Hrvatske iz krize zapravo znači i bolje rezultate

poslovanja u budućnosti?

Odgovor: Za sada su vidljivi bolji rezultati poslovanja u poduzećima, kao što je i to kod ovog poduzeća slučaj, iako nisu pretjerano zadovoljavajući. Međutim, tijekom tog poboljšanja kreće se sporo te vlasnica ističe kako smatra da se uskoro neće vidjeti neki značajni pomaci u poboljšanju gospodarske situacije. Upravo iz tog razloga poduzeća se sve više okreću prema inozemnim tržištima gdje ostvaruju bolji uspjeh. Također, to je plan i kod ovog poduzeća te će se nastojati što je prije moguće sklopiti partnerstva s velikim inozemnim poduzećima kako bi se omogućila distribucija proizvoda na nova tržišta i tako osigurao uspjeh i sam razvoj poduzeća.

Pitanje: Na koji način ste uspjeli opstati tijekom krize?

Odgovor: Glavna strategija poduzeća odnosila se na smanjenje troškova koji su nastajali prilikom proizvodnje proizvoda te uspostavljanje što je više moguće partnerskih odnosa s velikim trgovačkim lancima. Međutim, čak i s izvozom proizvoda ovakve strategije i dalje su dovele do značajnog pada u dobiti poduzeća. Iako je situacija bila vrlo teška poduzeće je uspjelo prebroditi krizu i tijekom tog cijelog razdoblja pozitivno poslovati, bez obzira na to što su poslovni rezultati bili značajno niski. Može se zaključiti kako je na ovo poduzeće ekonomska kriza imala značajan utjecaj te je skoro dovela do gašenja poslovanja. Međutim, dobro osmišljene strategije i dobro poduzete aktivnosti uspjele su održati poslovanje. I u ovom slučaju ključ opstanka bio je poslovanje na inozemnim tržištima na kojima je gospodarska situacija povoljnija u odnosu na domaće tržište.

Poduzeće 4

Djelatnost ovog poduzeća je održavanje i popravak strojeva, projektiranje i instalacija sustava upravljanja, nadzora, zaštite dijagnostike rada strojeva, trgovina, kao i zastupanje stranih poduzeća. U slijedećoj tablici prikazani su prihodi, rashodi i dobit poduzeća za razdoblje od 2007. do 2018. godine.

Tablica 23: Prihodi, rashodi i dobit od 2007. do 2018. godine

GODINA	PRIHODI	RASHODI	DOBIT/GUBITAK
2007.	11.335.969	9.314.513	1.601.992
2008.	13.929.811	11.490.213	1.936.665
2009.	13.987.218	11.654.789	1.841.378
2010.	12.921.269	10.566.985	1.849.619
2011.	17.435.493	15.818.805	1.262.704
2012.	28.142.181	23.824.556	3.404.526
2013.	62.147.078	49.890.587	10.737.853
2014.	38.574.790	33.698.213	3.846.753
2015.	87.550.654	82.861.662	3.693.658
2016.	108.952.044	104.373.185	3.636.125
2017.	40.286.005	39.877.084	294.564
2018.	41.288.888	40.288.888	1.000.000

Izvor: Registar godišnjih financijskih izvještaja, <http://rgfi.fina.hr/JavnaObjava-web>

U navedenoj tablici vidljivo je kako su prihodi poduzeća rasli tijekom razdoblja ekonomske krize te je, također, u nekim slučajevima zabilježeno i smanjenje prihoda. Vidljive su značajne oscilacije i u приходima i u rashodima poduzeća. U 2016. godini zabilježeni su najveći prihodi i rashodi poduzeća, a u 2013. godini zabilježena je najveća dobit u promatranom razdoblju što znači da su te godine prihodi poduzeća bili značajno viši u odnosu na njegove rashode. Dobit poduzeća u 2018. je povećana u odnosu na 2017. godinu.

Pitanje: Koliko dugo poslujete na tržištu i koja je djelatnost Vašeg poduzeća?

Odgovor: Poduzeće je osnovano 1994. godine kao društvo sa ograničenom odgovornošću te kao takvo posluje i danas, a sačinjavaju ga stručnjaci koji su specijalizirani u raznim područjima te imaju dobre reference kod mnogih renomiranih proizvođača. Poduzeće se bavi popravljanjem, nadzorom i dijagnostikom velikih strojeva u rafinerijama, turboelektranama i nuklearkama. Zahvaljujući znanjima i stručnosti zaposlenika poduzeće je uspjelo na tržištu

ostvariti poziciju tržišnog lidera te ju već dulji niz godina uspješno održava.

Pitanje: Je li ekonomska kriza koja je nastupila 2008. godine imala utjecaj na poslovanje Vašeg poduzeća?

Odgovor:Bez obzira na stanje gospodarstva obujam posla stalno raste čak i tokom kriznih godina. U svojih 20 godina poslovanja tvrtka nije završila nijednu godinu bez da nije ostvarila dobit zahvaljujući specifičnim znanjima kojima raspolažu. Ne može se reći kako ekonomska kriza nije imala nikakav utjecaj. Utjecaj je bio vidljiv, ali ne u tolikoj mjeri koliko je to bio možda slučaj kod nekih drugih poduzeća. Upravo zbog orijentiranosti na suradnju sa inozemnim partnerima u većoj mjeri utjecaj ekonomske krize nije bio toliko nepovoljan na poslovanje poduzeća.

Pitanje: Kakva je bila uspješnost poslovanja prije izbijanja krize, kakva tijekom krize, a kakva nakon krize?

Odgovor:Poslovanje prije izbijanja krize je bilo i više nego uspješno iz razloga što je poduzeće uspjelo ostvariti vodeću poziciju na tržištu. Čak i tijekom same krize nastavilo se takvo poslovanje koje je pred sam kraj krize naglo poraslo. Naime, došlo je do skoka u poslovanju poduzeća te se bilježe značajna poboljšanja poslovanja. Tome je pridonijela i činjenica da je poduzeće jedino na području Hrvatske koje se bavi ovom djelatnošću, a, također, je uspostavilo i dobru suradnju u inozemstvu. Izlazak iz krize samo je dodatno poboljšao do sada uspješno poslovanje, što je vidljivo i u rastu prihoda koje poduzeće ostvaruje.

Pitanje: Smatrate li da službeni izlazak Hrvatske iz krize zapravo znači i bolje rezultate poslovanja u budućnosti?

Odgovor:Rezultati poslovanja će se zasigurno kroz neko vrijeme poboljšati. Trenutno je na našem poslovnom tržištu situacija još uvijek poprilično loša te se brojna poduzeća još uvijek bore s opstankom poslovanja. Upravo zato najbolje rješenje je usmjeriti svoje poslovanje prema stranim tržištima i tamo uspostaviti poslovnu suradnju.

Pitanje: Na koji način ste uspjeli opstati tijekom krize?

Odgovor:Kroz kontinuirano ulaganje u unaprjeđenje i razvoj poslovanja i cijelog

proizvodnog programa poduzeća. Tako je, primjerice, poduzeće nedavno realiziralo projekt nabave novih, modernijih strojeva za proizvodnju namještaja čime je došlo do povećanja kapaciteta proizvodnje te dodatnog poboljšanja kvalitete i specifikacija proizvoda čime si je poduzeće omogućilo praćenje tržišnih potreba kao i tehnološke promjene u skladu sa drugim europskim proizvođačima. Također, dodatno uspjehu prebrođivanja krize pridonijeli su i stručni zaposlenici koji se nalaze u poduzeću i koji svakodnevno svojim znanjima i vještinama pridonose učinkovitim poslovanju.

Poduzeće 5

Predmetno poduzeće osnovano je 1993. godine kao društvo s ograničenom odgovornošću. Poduzeće posluje na razini cijele Hrvatske. Bavi se projektiranjem, prodajom i implementiranjem rasvjete u unutarnje prostore. U poduzeću djeluje tim stručnjaka koji radi od ideje do realizacije ideje u prostorima. Poduzeće posluje u skladu s najvišim standardima kvalitete te implementira rasvjetu u privatne i poslovne prostore. Tablica u nastavku prikazuje prihode, rashode i dobit predmetnog poduzeća u periodu od 2007. do 2018. godine.

Tablica 24: Prihodi, rashodi i dobit od 2007. do 2018. godine

GODINA	PRIHODI	RASHODI	DOBIT/GUBITAK
2007.	15.335.969	13.314.513	1.601.992
2008.	16.929.000	14.929.000	2.000.000
2009.	16.100.000	14.900.000	1.200.000
2010.	14.900.200	13.900.200	1.000.000
2011.	17.400.000	15.900.000	1.500.000
2012.	20.100.100	17.900.100	2.200.000
2013.	24.222.222	21.363.363	2.858.859
2014.	38.500.000	33.000.000	5.500.000
2015.	40.500.000	34.400.000	6.600.000
2016.	50.000.500	42.500.000	7.500.500
2017.	51.000.000	43.000.000	8.000.000
2018.	53.000.000	44.000.000	9.000.000

Izvor: Registar godišnjih financijskih izvještaja, <http://rgfi.fina.hr/JavnaObjava-web>

Iz prikazane tablice vidljivo je kretanje prihoda, rashoda i dobiti poduzeća kroz

promatrano razdoblje. Kroz godine vidljive su oscilacije u prihodima i rashodima poduzeća, međutim kroz cjelokupno promatrano razdoblje prihodi poduzeća su veći od rashoda što znači da poduzeće posluje sa dobiti. Prema tome može se zaključiti kako ekonomska kriza, iako je imala utjecaj na smanjenje prihoda i dobiti poduzeća tijekom kratkog razdoblja, nije dovela do gubitaka u poslovanju.

Pitanje: Koliko dugo poslujete na tržištu i koja je djelatnost Vašeg poduzeća?

Odgovor: Na tržištu smo od 1993. godine. Otada kontinuirano radimo na razvoju našeg poslovanja. Prvotno smo bili samo posrednici u prodaji rasvjetnih tijela, ali s godinama smo razvili cijeli sustav od ideje do realizacije rasvjete u prostoru. Znači, bavimo se projektiranjem, prodajom i implementacijom rasvjetnih tijela kao i servisiranjem rasvjetnih tijela koje mi ugradimo u prostor.

Pitanje: Da li je ekonomska kriza koja je nastupila 2008. godine imala utjecaj na poslovanje Vašeg poduzeća?

Odgovor: Naše poduzeće je prije krize, za vrijeme krize i nakon krize poslovalo s dobiti. Međutim, kriza je utjecala na poslovanje našeg poduzeća jer je poremetila planirani razvoj poduzeća te se tek u posljednjih nekoliko godina ostvaruje razvoj poslovanja kakvi je trebao biti pred desetak godina.

Pitanje: Kakva je bila uspješnost poslovanja prije izbijanja krize, kakva tijekom krize, a kakva nakon krize?

Odgovor: Prije izbijanja krize poslovanje se odvijalo prema unaprijed definiranom planu razvoja. Tijekom krize poslovanje nije išlo prema planu. Kriza je utjecala na usporavanje razvoja našeg poslovanja. Nakon krize poduzeće se ubrzano oporavljalo od krize i od tada se razvija planski i ide u smjeru kojem želimo da ide.

Pitanje: Smatrate li da službeni izlazak Hrvatske iz krize zapravo znači i bolje rezultate poslovanja u budućnosti?

Odgovor: Bolje poslovanje u budućnosti može se očekivati nakon izlaska Hrvatske iz krize, ali nije kriza jedini faktor koji utječe na poslovanje. Poduzeća se u Hrvatskoj i danas

suočavaju s nepovoljnom poslovnom klimom i nedovoljno usmjerenom politikom na poticanje razvoja gospodarstva. Tako da smatram kako kriza ima negativan učinak na poslovanje, no, isto tako, gospodarska politika države utječe na poslovne subjekte.

Pitanje: Na koji način ste uspjeli opstati tijekom krize?

Odgovor: Tijekom krize nismo ulagali u nove proizvode i usluge te se nismo širili na tržištu. Nastojali smo se održati na tržištu gdje poslujemo te nismo pokretali nikakve velike investicije. Također, usmjerili smo se na jeftinija rasvjetna tijela kako bi se maksimalno prilagodili platežnoj moći naših klijenata.

Poduzeće 6

Poduzeće se bavi građevinom. Osnovano je 2003. godine te pruža građevinske usluge kao što su gradnja objekata, unutarnji radovi u objektima, tesarski radovi i sl. Poduzeće djeluje na razini cijele Hrvatske. Tablica u nastavku prikazuje prihode, rashode i dobit poduzeća u periodu od 2007. do 2018. godine.

Tablica 25: Prihodi, rashodi i dobit od 2007. do 2018. godine

GODINA	PRIHODI	RASHODI	DOBIT/GUBITAK
2007.	1.500.500	1.200.000	350.000
2008.	700.000	900.000	-200.000
2009.	590.000	800.000	-210.000
2010.	500.000	850.000	-350.000
2011.	800.000	950.000	-150.000
2012.	1.150.000	1.000.000	150.000
2013.	1.880.000	1.600.000	280.000
2014.	2.200.000	1.900.000	300.000
2015.	3.120.100	2.500.000	620.100
2016.	3.500.500	2.800.000	700.500
2017.	4.000.000	3.000.000	1.000.000
2018.	4.500.000	3.200.000	1.300.000

Izvor: Registar godišnjih financijskih izvještaja, <http://rgfi.fina.hr/JavnaObjava-web>

Iz gornje tablice vidljivo je kretanje prihoda, rashoda i dobiti poduzeća kroz promatrano

razdoblje. Podaci govore da je poduzeće tijekom četiri godine krize poslovalo s gubitkom. Poslovanje poduzeća počelo se oporavljati 2012. godine te otada poduzeće posluje s dobiti. Dobit poduzeća u 2018. godini bila je veća od one ostvarene prije ekonomske krize.

Pitanje: Koliko dugo poslujete na tržištu i koja je djelatnost Vašeg poduzeća?

Odgovor: Naše poduzeće posluje od 2003. godine. Poduzeće se bavi visokom gradnjom, odnosno gradnjom objekata te njihovim unutarnjim uređenjem. Također, poduzeće se bavi adaptacijom postojećih objekata, sanacijom krovova i unutarnjim popravcima. Radimo i po principu „ključ u ruke“.

Pitanje: Da li je ekonomska kriza koja je nastupila 2008. godine imala utjecaj na poslovanje Vašeg poduzeća?

Odgovor: Građevina je jedno od područja koje je bilo iznimno pogođeno ekonomskom krizom. Kriza je iznimno negativno utjecala na poslovanje našeg poduzeća. Poduzeće je tijekom krize poslovalo s minusom te je u to vrijeme imalo iznimno malo ugovorenih poslova. Kriza je odredila razvoj našeg poduzeća i poslovanje kroz više godina.

Pitanje: Kakva je bila uspješnost poslovanja prije izbijanja krize, kakva tijekom krize, a kakva nakon krize?

Odgovor: Prije krize poduzeće je poslovalo uspješno, odnosno ostvarivalo je dobit. Za vrijeme krize poduzeće je poslovalo s gubitkom. Poslovanje s gubitkom potrajalo je četiri godine. To je bilo najteže razdoblje za poslovanje našeg poduzeća. U posljednjih nekoliko godina poduzeće se uspjelo oporaviti i sada posluje s dobiti te ona iz godine u godinu raste.

Pitanje: Smatrate li da službeni izlazak Hrvatske iz krize zapravo znači i bolje rezultate poslovanja u budućnosti?

Odgovor. Smatram da je službeni izlazak Hrvatske iz krize imao pozitivan učinak na poslovanje našeg poduzeća. I u budućnosti očekujemo da će se trend poslovanja našeg poduzeća s dobiti nastaviti. Sa završetkom krize nekako se promijenila i poslovna klima, počelo se ponovno graditi i sve je krenulo na bolje.

Pitanje: Na koji način ste uspjeli opstati tijekom krize?

Odgovor: Tijekom krize ni sami ne znamo kako smo opstali. Izgledalo je da ne ćemo uspjeti izdržati krizu, no nastojali su iz dana u dan pronaći vjeru u svoj posao i svoje sposobnosti i znali smo da će kriza jednom morati proći.

Poduzeće 7

Poduzeće je osnovano 2005. godine. Poduzeće se bavi proizvodnjom suhomesnatih proizvoda. Ubraja se u mala poduzeća. Prodaja suhomesnatih proizvoda ovog poduzeća usmjerena je na područje Jadrana. Tablica u nastavku prikazuje prihode, rashode i dobit poduzeća u periodu od 2007. do 2018. godine.

Tablica 26: Prihodi, rashodi i dobit od 2007. do 2018. godine

GODINA	PRIHODI	RASHODI	DOBIT/GUBITAK
2007.	1.000.555	800.000	255.000
2008.	700.300	600.000	100.300
2009.	650.000	550.000	100.000
2010.	600.553	530.000	70.553
2011.	800.000	700.000	100.000
2012.	1.150.000	1.000.000	150.000
2013.	1.500.000	1.300.000	200.000
2014.	1.700.000	1.400.000	300.000
2015.	1.900.00	1.500.000	400.000
2016.	2.100.500	1.600.000	500.500
2017.	2.300.000	1.700.000	600.000
2018.	2.500.000	1.800.000	700.000

Izvor: Registar godišnjih financijskih izvještaja, <http://rgfi.fina.hr/JavnaObjava-web>

Podaci prikazani u gornjoj tablici ukazuju na to da je poslovanje poduzeća u tri godine krize opadalo. Najmanja dobit ostvarena je 2010. godine. Od 211. godine dobit poduzeća počela je ponovno rasti te je u 2018. godini bila veća, nego u razdoblju prije krize.

Pitanje: Koliko dugo poslujete na tržištu i koja je djelatnost Vašeg poduzeća?

Odgovor: Poduzeće posluje od 2005. godine. Osnovna djelatnost našeg poduzeća je

proizvodnja suhomesnatih proizvoda od životinja iz hrvatskog uzgoja. Naši proizvodi su visoke kvalitete te su stoga prepoznati od strane brojnih jadranskih hotela.

Pitanje: Je li ekonomska kriza koja je nastupila 2008. godine imala utjecaj na poslovanje Vašeg poduzeća?

Odgovor: Ekonomska kriza iz 2008. godine bitno je utjecala na naše poslovanje. Ona je zaustavila naš planirani razvoj poslovanja te je utjecala i na ostvarenu dobit u godinama krize. Tijekom krize potražnja za našim proizvodima je opala, a što je bilo posljedica loših turističkih sezona na Jadranu.

Pitanje: Kakva je bila uspješnost poslovanja prije izbijanja krize, kakva tijekom krize, a kakva nakon krize?

Odgovor: Naše poduzeće nije dugo poslovalo prije krize te smo u vrijeme prije krize bili u uhodavanju poslovanja, razrađivanju planova za budućnost, probijanju na tržište i sl. Tijekom krize svi su ti planovi zaustavljeni, odnosno usporeni što se uočava i u samoj dobiti koju smo tada ostvarivali. S odmakom krize naše se poslovanje počelo oporavljati i nakon izlaska iz krize bilježimo sve veću potražnju za našim proizvodima pa tako i sve veću dobit.

Pitanje: Smatrate li da službeni izlazak Hrvatske iz krize zapravo znači i bolje rezultate poslovanja u budućnosti?

Odgovor. Izlazak Republike Hrvatske iz krize utječe na neke poslovne subjekte dok na druge nema utjecaja. Ovisno o čemu se poslovni subjekt bavi. Na naše poslovanje više je utjecao izlazak iz krize emitivnih turističkih tržišta, nego što je utjecao izlazak Hrvatske iz krize.

Pitanje: Na koji način ste uspjeli opstati tijekom krize?

Odgovor: Poslovali smo dan za danom. Znali smo da za nas kriza može biti prilika i da tu priliku treba iskoristiti. Tijekom krize nismo se usredotočili na širenje na tržištu, već je naglasak bio na razvijanju kvalitetnih proizvoda, ekoloških standarda i na brendiranju naših proizvoda te pozicioniranju našeg brenda.

Poduzeće 8

Poduzeće se bavio ugostiteljskim poslovanjem. Ovo poduzeće nudi uslugu hrane i pića i smještaja turistima. Poduzeće je osnovano 2001. godine, a tijekom godina širilo je svoje kapacitete i ponudu. Tablica u nastavku prikazuje prihode, rashode i dobit poduzeća u periodu od 2007. do 2018. godine.

Tablica 27: Prihodi, rashodi i dobit od 2007. do 2018. godine

GODINA	PRIHODI	RASHODI	DOBIT/GUBITAK
2007.	1.000.000	600.000	400.000
2008.	800.000	600.000	200.000
2009.	600.000	500.000	100.000
2010.	500.000	450.000	50.000
2011.	800.000	600.000	200.000
2012.	1.150.000	700.000	450.000
2013.	1.800.000	1.250.000	550.000
2014.	1.900.000	1.300.000	600.000
2015.	2.120.000	1.420.000	700.000
2016.	2.500.500	1.700.000	800.000
2017.	2.700.000	1.800.000	900.000
2018.	2.900.000	1.900.000	1.000.000

Izvor: Registar godišnjih financijskih izvještaja, <http://rgfi.fina.hr/JavnaObjava-web>

Podaci prikazani u Tablici 27 ukazuju na to da je dobit poduzeća opadala tijekom prve tri godine krize. Poduzeće je ostvarilo najmanju dobit 2010. godine. Od 2011. godine dobit poduzeća kontinuirano raste te je poduzeće u 2018. ostvarilo bitno veću dobit u odnosu na vrijeme prije krize.

Pitanje: Koliko dugo poslujete na tržištu i koja je djelatnost Vašeg poduzeća?

Odgovor: Poduzeće je započelo s radom 2001. godine. Prvo smo nudili samo uslugu hrane i pića u našem ugostiteljskom objektu. Plan da ponudimo i uslugu smještaja usporila je financijska kriza te smo navedenu uslugu počeli pružati tek 2012. godine.

Pitanje: Je li ekonomska kriza koja je nastupila 2008. godine imala utjecaj na poslovanje Vašeg poduzeća?

Odgovor: Ekonomska kriza je bitno usporila razvoj našeg poduzeća, odnosno poslovanja što znači da je imala negativan utjecaj. Naše poslovanje je tijekom ekonomske krize više vegetiralo, nego stvarno poslovalo. Kriza je smanjila platežnu moć ljudi te posljedično i njihovu mogućnost korištenja ugostiteljskih usluga te su navedeno osjetili svi koji posluju u ovom sektoru.

Pitanje: Kakva je bila uspješnost poslovanja prije izbijanja krize, kakva tijekom krize, a kakva nakon krize?

Odgovor: Prije krize solidno smo poslovali, odnosno pomalo smo razvijali svoju ponudu hrane i pića u vlastitom ugostiteljskom objektu. Tijekom krize smo nastojali opstati te nisu previše ulagali u poslovanje, odnosno poslovanje se baziralo na proizvodima i uslugama koje smo nudili prije krize. S jačanjem platežne moći ljudi naše se poslovanje počelo oporavljati te se pružila prilika za razvoj smještajnih kapaciteta. Naše poslovanje nakon krize je zadovoljavajuće.

Pitanje: Smatrate li da službeni izlazak Hrvatske iz krize zapravo znači i bolje rezultate poslovanja u budućnosti?

Odgovor. Izlazak iz krize ima bitan utjecaj na poslovanje te ono utječe i na budućnost poslovanja brojnih poslovnih subjekata. To se ponajviše odnosi na poduzeća koja posluju na području turizma i ugostiteljstva jer ljudi kada imaju veća primanja, više koriste ugostiteljske i turističke usluge.

Pitanje: Na koji način ste uspjeli opstati tijekom krize?

Odgovor: Tijekom krize tapkali smo na mjestu. Čak smo i snizili cijene hrane i pića u svojem ugostiteljskom objektu. Na taj način samo opstajali. Poslovanje u to vrijeme više je bilo

fokusirano na budućnost, odnosno na planove o budućnosti.

Poduzeće 9

Poduzeće se bavi pružanjem kozmetičkih usluga: masaža, pedikura, manikura, tretmani lica, tretmani mršavljenja, šminkanje, ugradnja trepavica i sl. Posluje od 2002. godine. Poduzeće predmetne usluge pruža na lokalnoj razini. Tablica u nastavku prikazuje prihode, rashode i dobit poduzeća u periodu od 2007. do 2018. godine.

Tablica 28: Prihodi, rashodi i dobit od 2007. do 2018. godine

GODINA	PRIHODI	RASHODI	DOBIT/GUBITAK
2007.	1.350.500	1.100.000	250.500
2008.	1.000.000	900.000	100.000
2009.	800.000	700.000	100.000
2010.	650.000	600.000	50.000
2011.	630.000	600.000	30.000
2012.	580.000	560.000	20.000
2013.	500.000	480.000	20.000
2014.	1.200.000	1.000.000	200.000
2015.	1.600.000	1.300.000	300.100
2016.	1.800.500	1.400.000	400.000
2017.	2.100.000	1.600.000	500.000
2018.	2.500.000	1.900.000	600.000

Izvor: Registar godišnjih financijskih izvještaja, <http://rgfi.fina.hr/JavnaObjava-web>

Podaci prikazani u Tablici 28 ukazuju na to da je poduzeće prije pojave ekonomske krize

poslovalo s većom dobiti u odnosu na dobit koju je ostvarivalo tijekom ekonomske krize. Poduzeće je kontinuirano počelo ostvarivati dobit 2014. godine te od tada dobit poduzeća iz godine u godinu raste.

Pitanje: Koliko dugo poslujete na tržištu i koja je djelatnost Vašeg poduzeća?

Odgovor: Poduzeće je registrirano 2002. godine kao društvo s ograničenom odgovornošću. Na samom početku rada nudili smo usluge pedikure, manikure te šminkanja. Kako je ekonomska kriza odmicala, tako smo počeli nuditi sve više usluga našim klijentima. Danas naše poduzeće nudi vrhunske tretmane njege lica i tijela, mršavljenja, masaža i različitih oblika uljepšavanja.

Pitanje: Je li ekonomska kriza koja je nastupila 2008. godine imala utjecaj na poslovanje Vašeg poduzeća?

Odgovor: Ekonomska kriza koja je nastupila 2008. godine iznimno je negativno utjecala na poslovanje našeg poduzeća. U prvom valu krize opadala je potražnja za našim uslugama te je navedeno usporilo i širenje našeg poslovanja. Tek s poboljšanjem platežne moći građana počela je rasti i potražnja za našim uslugama.

Pitanje: Kakva je bila uspješnost poslovanja prije izbijanja krize, kakva tijekom krize, a kakva nakon krize?

Odgovor: Prije pojave krize bili smo zadovoljni poslovanjem. Nudili smo samo nekoliko usluga klijentima i potražnja za tim uslugama je bila zadovoljavajuća. Tijekom krize nastojali su se održati na tržištu, nismo uveli nove usluge i nismo radili na većim ulaganjima. Poslovanje u to vrijeme nije bilo zadovoljavajuće. Kako je kriza bila sve manja, tako je rastao i naš promet te nakon izlaska iz krize uočavamo kontinuirani rast potražnje za našim uslugama.

Pitanje: Smatrate li da službeni izlazak Hrvatske iz krize zapravo znači i bolje rezultate poslovanja u budućnosti?

Odgovor. Službeni izlazak Hrvatske iz krize ima pozitivan učinak na našu branšu, odnosno na pružanje usluga općenito. To smo vidjeli u vlastitom poslovanju, odnosno u većoj dobiti u odnosu na onu koju smo ostvarivali tijekom krize.

Pitanje: Na koji način ste uspjeli opstati tijekom krize?

Odgovor: Mi kao i svi drugi, tijekom krize smo samo čekali da kriza prođe. Nudili smo različite popuste našim klijentima te smo tako nastojali pridobiti što više klijenata.

Poduzeće 10

Poduzeće je započelo s radom 204. godine. Osnovano je kao društvo s ograničenom odgovornošću. Poduzeće se bavi PVC stolarijom te posluje na razini cijele Hrvatske. Tablica u nastavku prikazuje prihode, rashode i dobit poduzeća.

Tablica 29: Prihodi, rashodi i dobit od 2007. do 2018. *godine*

GODINA	PRIHODI	RASHODI	DOBIT/GUBITAK
2007.	1.500.000	1.100.000	400.000
2008.	1.400.000	1.200.000	200.000
2009.	1.000.000	800.000	200.000
2010.	500.000	850.000	-350.000
2011.	800.000	950.000	-150.000
2012.	1.250.000	1.000.000	250.000
2013.	1.880.000	1.500.000	380.000
2014.	2.200.000	1.800.000	400.000
2015.	3.000.000	2.300.000	700.100
2016.	3.500.500	2.700.000	800.000
2017.	4.000.000	3.000.000	1.000.000
2018.	4.500.000	3.100.000	1.400.000

Izvor: Registar godišnjih financijskih izvještaja, <http://rgfi.fina.hr/JavnaObjava-web>

Iz gornje tablice vidljivo je kretanje prihoda, rashoda i dobiti predmetnog poduzeća. Poduzeće je najlošije poslovalo tijekom ekonomske krize. U dvije godine poslovanja tijekom ekonomske krize bilježilo je gubitak. Oporavak je započeo 2012. godine, a 2018. godine poduzeće je imalo bolje poslovne rezultate u odnosu na one koje je imalo prije ekonomske krize.

Pitanje: Koliko dugo poslujete na tržištu i koja je djelatnost Vašeg poduzeća?

Odgovor: Poduzeće je registrirano 2004. godine. Osnovna djelatnost poduzeća je izrada i ugradnja PVC stolarije. Poduzeće izrađuje i ugrađuje vanjsku i unutarnju PVC stolariju i to isključivo po mjeri.

Pitanje: Da li je ekonomska kriza koja je nastupila 2008. godine imala utjecaj na poslovanje Vašeg poduzeća?

Odgovor: Ekonomska kriza je jako negativno utjecala na naše poslovanje. Tijekom dvije godine za vrijeme ekonomske krize poslovali smo s gubitkom. Kriza je, također, usporila širenje našeg poslovanja.

Pitanje: Kakva je bila uspješnost poslovanja prije izbijanja krize, kakva tijekom krize, a kakva nakon krize?

Odgovor: Prije ekonomske krize poslovali smo sa zadovoljavajućom dobiti. Tijekom ekonomske krize poslovali smo s gubitkom ili nezadovoljavajućom dobiti. U posljednjih godina ekonomske krize naše se poslovanje počelo oporavljati te otada ostvarujemo sve veću dobit na godišnjoj razini.

Pitanje: Smatrate li da službeni izlazak Hrvatske iz krize zapravo znači i bolje rezultate poslovanja u budućnosti?

Odgovor. Svakako da je izlazak iz ekonomske krize utjecao na poslovne subjekte iz svih sektora. Međutim, na pojedine poslovne subjekte utjecao je više dok je na druge utjecao manje. Međutim, poslovanje u zdravom okruženju, odnosno u onome koje nije opterećeno nekim okolnostima je kvalitetnije i pozitivnije.

Pitanje: Na koji način ste uspjeli opstati tijekom krize?

Odgovor: Ni sami ne znamo kako smo uspjeli opstati tijekom krize. Radili smo dan za danom. Bilo je dana kada nismo imali posla, bilo je otpuštanja radnika i puno drugih loših situacija, no nekako smo se nadali da će jednom to proći.

Iz provedene analize prihoda, rashoda i dobiti odabranih poduzeća kao i provedenog intervjua s vlasnicima poduzeća došlo se do određenih zaključaka. Sva promatrana poduzeća tijekom razdoblja krize uspjela su održati svoje poslovanje. Kod svakog poduzeća vidljivo je smanjenje poslovne uspješnosti tijekom krize, ali također i brz oporavak poslovanja. Međutim, kod nekih poduzeća utjecaj ekonomske krize bio je i više nego očit te je doveo do značajnog pada prihoda i dobiti.

Prema dobivenim rezultatima potvrđuje se postavljena hipoteza da su bankovna kriza 1998. godine i ekonomska kriza 2008. godine ostavile su značajne posljedice na poslovanje poduzeća i na cjelokupno gospodarstvo Hrvatske, iako je potrebno napomenuti da je bankovna kriza imala nešto manji utjecaj na gospodarstvo te nije ostavila dugotrajne negativne posljedice u usporedbi s ekonomskom krizom 2008. godine.

Te posljedice posebice su vidljive kod malih poduzeća. Ona poduzeća koja su do prije izbijanja krize uspjela ostvariti uspješno poslovanje i zauzeti vodeću poziciju na tržištu, uspjela zadržati uspješno poslovanje i tijekom same krize. Situacija u samom gospodarstvu iako se nakon izlaska iz krize poboljšala i dalje je nezadovoljavajuća te ne pruža dovoljne uvjete za održavanje i razvoj poslovanja, posebice malih poduzeća.

Također, otežan je i ulazak novih poduzeća na tržište kako zbog lošeg gospodarske situacije tako i zbog jake konkurencije koja posluje na našem tržištu, a posebice inozemne konkurencije koja je sve brojnija. Također, ne pridonosi ni činjenica da je kupovna moć potrošača i dalje relativno slaba te oni još uvijek nisu spremni trošiti svoj novac na stvari koje im nisu potrebne za zadovoljavanje osnovnih životnih potreba.

Financijske krize predstavljaju poremećaje u međunarodnim plaćanjima neke zemlje, a također se mogu odraziti i na cijeli financijski sustav i samim time i na gospodarstvo zemalja. Financijske krize zapravo su učestala pojave u gospodarstvima te ih je realno očekivati i u nekom trenutku u budućnosti. Posljednja financijska kriza započela je 2008. godine kao kriza tržišta SAD-a, a ubrzo se pretvorila u globalnu financijsku krizu kojom su najviše pogođene manje i slabije razvijene zemlje svijeta.

Krajem 2008. godine ponovo dolazi do krize u Hrvatskoj. Naime javlja se ekonomska kriza koja je poprimila globalne razmjere i uzdrmala svjetsku ekonomiju. Iako se mnogo ranije hrvatsko gospodarstvo našlo u krizi, recesija u Hrvatskoj službeno je započela 2008. godine. Najveće posljedice ovog udara osjetile su se u 2009. godini. Neposredan pokretač krize bio je slom tržišta drugorazrednih hipoteka u SAD-u, no uzroci leže u doktrinarnim i pragmatičnim rješenjima koja su već duže vrijeme prevladavala na Zapadu. Dugogodišnje odsustvo razvojne strategije i neodgovorno ponašanje nositelja izvršne vlasti, a potom i izostanak primjerene reakcije kada je kriza već nastupila, nacionalnu su ekonomiju učinili izrazito ranjivom u nastaloj kriznoj situaciji. Njene su posljedice po gospodarski napredak još uvijek vidljive kako na globalnoj, tako i na nacionalnoj razini.

Ekonomska kriza imala je negativan utjecaj na gospodarstvo Hrvatske što je također negativno utjecalo i na poslovanje poduzeća na domaćem tržištu. Utjecaj ekonomske krize bio je toliki da je doveo i do zatvaranja brojnih hrvatskih poduzeća dok su se neka poduzeća našla i u dugovima, tj. u teškoj financijskoj situaciji. Poduzeća koja su u prijašnjim razdobljima ostvarivala značajne prihode i dobiti iz poslovanja te koja su imala poziciju lidera na tržištu osigurala su i bolje šanse za preživljavanje krize, ali ni to nije bio slučaj kod nekih takvih poduzeća. Svjedoci smo propadanja nekih od većih poduzeća koja su bila tržišni lideri na tržištu, poput primjerice Gredelja koji se nakon izbijanja krize našao u stečaju te se do danas nije uspio oporaviti.

Bez obzira što je kriza službeno prestala 2015. godine vidljivo je kako se gospodarstvo još uvijek nije u potpunosti oporavilo, BDP iako raste i dalje nije dostigao stope koje je imao do

2009. godine, inozemni dug se smanjio, ali je i dalje izrazito visok, nezaposlenost je i dalje visoka, a inozemne investicije i dalje su niske.

Vidljivo je da je Hrvatska imala značajnih poteškoća sa izlaženjem iz krize što dodatno potvrđuje i vremenski rok koji je za to bio potreban te činjenica da je u odnosu na neke ostale europske zemlje Hrvatska bila među zadnjima koje su izašle iz krize. S obzirom na izrazito loše posljedice koje je ekonomska kriza ostavila na gospodarstvo Hrvatske koje se još uvijek nije u potpunosti popravilo, pojava još jedne ovakve krize zasigurno bi bila kritična za hrvatsko gospodarstvo. Upravo zbog toga potrebno je poduzeti određene mjere kako bi se osiguralo sprječavanje pojave nove ekonomske krize, a najbolji način za to je osiguravanje veće razine odgovornosti svih subjekata na financijskom tržištu.

Sve navedene činjenice ukazuju na to da je hipoteza postavljena u uvodnom dijelu ovog rada potvrđena. Naime, ekonomska kriza 2008. godine ostavila je značajne posljedice na poslovanje poduzeća i na cjelokupno gospodarstvo Hrvatske što potvrđuju i financijski pokazatelji poslovanja prikazani u empirijskom dijelu ovog rada. Prikazana poduzeća tijekom financijske krize ostvarila su manje prihode jer su lošije poslovala u odnosu na period prije krize i period nakon krize. Poslovni subjekti su naveli kako je kriza značajno usporila njihov razvoj i utjecala je na realizaciju njihovih poslovnih planova. Utjecaj financijske krize na hrvatsko gospodarstvo može se iščitati i iz makroekonomskih pokazatelja. Tako svi makroekonomski pokazatelji ukazuju na to da je kriza itekako bila prisutna u hrvatskom gospodarstvu te da su makroekonomski pokazatelji tijekom krize bili lošiji, nego prije i nakon krize.

- [1] Jurčić, Lj., (2010), „Financijska kriza i fiskalna politika“, Ekonomski pregled, 61(5-6), 317-334.
- [2] Vedriš, M. (2015), „Gospodarsko stanje hrvatske nacije sredinom 2015.“, Zagreb: Konrad Adenauer Stiftung i Zagrebačka inicijativa.
- [3] Mlikotić, S., (2011), „Globalna financijska kriza – uzroci, tijek i posljedice“, Pravnik: časopis za pravna i društvena pitanja, 44(89), 83-94.
- [4] Primorac, Ž., (2010), „Globalna financijska kriza – dokad?“, http://www.effect.hr/index.php?option=com_content&view=article&id=104:primorac&catid=46:ekonomija&Itemid=101
- [5] Benić, Đ., (2012), „Ekonomska kriza u Europi i hrvatsko gospodarstvo“, Ekonomska misao i praksa, 2(1), 847-854.
- [6] Benolić, M., (2012), „Svjetska ekonomska kriza: razvoj, utjecaj na Republiku Hrvatsku i subjektivni stavovi studenata“, Pravnik: časopis za pravna i društvena pitanja, 46(92), 119-138.
- [7] Stojanov, D., (2012), „Ekonomska kriza i kriza ekonomske znanosti“, Rijeka: Ekonomski fakultet sveučilišta u Rijeci.
- [8] Felton, A., Reinhart, C., (2008), „Prva globalna financijska kriza 21. stoljeća“, Zagreb: Novum
- [9] Ilić, M., (2013), „Razvoj globalne financijske krize i utjecaj na promjene u financijskom sustavu i gospodarstvu“, OeconomicaJadertina, 3(1), 88-103.
- [10] Stipetić, V., (2003), „Stanovništvo i bruto domaći proizvod Hrvatske“, Anali Dubrovnik, 41(3), 91-156.
- [11] Jošić, H., Andrijević-Matovac, V., (2010), „Održivost vanjskog duga Republike Hrvatske“, 8(1), 193-209.
- [12] Andrijanić I., (2008), „Poslovanje u vanjskoj trgovini“, Zagreb:Mikrorad.

- [13] Grgić, M., Bilas, V., (2008), „Međunarodna ekonomija“, Zagreb: Lares plus.
- [14] Teodorović, I., Buturac, G., (2006), „Perspektive industrijske proizvodnje u Hrvatskoj i intraindustrijska razmjena“, Ekonomski pregled, 57(11), 705-728.
- [15] Bejaković, P., (2013), „Nezaposlenost“, Financijska teorija i praksa, 27(4), 659-661.
- [16] Državni zavod za statistiku, <https://www.dzs.hr>
- [17] Ministarstvo gospodarstva, 2014, „Industrijska strategija Republike Hrvatske 2014-2020“, <https://www.mingo.hr/page/kategorija/industrijska-strategija-republike-hrvatske-2014-2020>
- [18] Gregurek, M., Vidaković, N., Grgić, J., (2009), „Utjecaj globalne krize na malo i srednje poduzetništvo u Hrvatskoj“, Zbornik visoke poslovne škole Libertas, 1(9), 156-159.
- [19] Hrvatska narodna banka, <https://www.hnb.hr/>
- [20] Trading Economics, <https://tradingeconomics.com/croatia/industrial-production>
- [21] Hrvatska narodna banka (2019) Makroekonomska kretanja i prognoze, https://www.hnb.hr/documents/20182/2846539/hMKP_06.pdf
- [22] HR.Portfolio, <https://hrportfolio.hr/vijesti/ekonomija/u-listopadu-1-55-milijuna-zaposlenih-nezaposlenost-7-2-posto-58777>
- [23] HZZ, (2020) Mjesečni statistički bilten, https://www.hzz.hr/content/stats/0220/HZZ_stat_bilten_02_2020.pdf
- [24] Konkurentnost.hr, <http://konkurentnost.hr/napokon-napredak-hrvatska-skocila-za-5-mjesta-na-ljestvici-konkurentnosti/>
- [25] HNB, Dug opće države, <https://www.hnb.hr/statistika/statisticki-podaci/opca-drzava/dug-opce-drzave>
- [26] Jutarnji.hr, <https://novac.jutarnji.hr/aktualno/pad-hrvatskog-javnog-duga-u-travnju-dug-opce-drzave-iznosio-je-287-milijardi-kuna/9211943/>

[27] Europa.eu, https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2020-european_semester_country-report-croatia_hr_0.pdf

[28] Pokazatelji gospodarskog rasta u 2014., <https://vlada.gov.hr/pokazatelji-gospodarskog-rasta-u-2014-godini/16475>

[29] Marušnik, B. (2012) Ljudski resursi u funkciji društveno-ekonomskog razvoja, *Socioeconomica*, Vol. 1, N° 2, pp. 166 – 174.

[30] World Bank (2011), *Social Safety Nets in the Western Balkans Design: Implementation and Performance*, Washington and New York: World Bank

8.

POPIS SLIKA

Slika 1: Kretanje industrijske proizvodnje od 2005. do 2008. godine	12
Slika 2: Kretanje industrijske proizvodnje od 2009. do 2014. godine	18
Slika 3: Kretanje industrijske proizvodnje od 2015. do 2017. godine	23
Slika 4. 12 stupova konkurentnosti	29

Tablica 1: Kretanje BDP-a u razdoblju od 2005. do 2008. godine	8
Tablica 2: Kretanje vanjskog duga u razdoblju od 2005. do 2008. godine.....	9
Tablica 3: Vanjskotrgovinska razmjena u razdoblju od 2005. do 2008. godine.....	10
Tablica 4: Inozemne investicije u razdoblju od 2005. do 2008. godine	11
Tablica 5: Kretanje nezaposlenosti od 2005. do 2008. godine.....	13
Tablica 6: Kretanje BDP-a u razdoblju od 2009. do 2014. godine	14
Tablica 7: Kretanje vanjskog duga Hrvatske od 2009. do 2014. godine.....	15
Tablica 8. Vanjskotrgovinska razmjena u razdoblju od 2009. do 2014. godine	16
Tablica 9: Inozemne investicije u razdoblju od 2009. do 2014. godine	17
Tablica 10: Kretanje nezaposlenosti od 2009. do 2014. godine.....	19
Tablica 11: Kretanje BDP-a u razdoblju od 2015. do 2017. godine	20
Tablica 12: Kretanje vanjskog duga u razdoblju od 2015. do 2017. godine.....	21
Tablica 13: Vanjskotrgovinska razmjena u razdoblju od 2015. do 2017. godine.....	21
Tablica 14: Inozemne investicije u razdoblju od 2015. do 2017. godine	22
Tablica 15: Kretanje nezaposlenosti od 2015. do 2017. godine.....	23
Tablica 16. Prvih 10 zemalja.....	30
Tablica 17. Hrvatska i referentne zemlje.....	31
Tablica 18. Konkurentske prednosti 2019. – indikatori	32
Tablica 19. Nedostaci konkurentnosti 2019. – indeksi	33
Tablica 20: Prihodi, rashodi i dobit od 2007. do 2017. godine	43
Tablica 21: Prihodi, rashodi i dobit od 2007. do 2018. godine	46
Tablica 22: Prihodi, rashodi i dobit od 2007. do 2018. godine	48
Tablica 23: Prihodi, rashodi i dobit od 2007. do 2018. godine	51
Tablica 24: Prihodi, rashodi i dobit od 2007. do 2018. godine	53
Tablica 25: Prihodi, rashodi i dobit od 2007. do 2018. godine	55
Tablica 26: Prihodi, rashodi i dobit od 2007. do 2018. godine	57
Tablica 27: Prihodi, rashodi i dobit od 2007. do 2018. godine	59
Tablica 28: Prihodi, rashodi i dobit od 2007. do 2018. godine	61
Tablica 29: Prihodi, rashodi i dobit od 2007. do 2018. godine	63

Grafikon 1. Realna konvergencija srednjoeuropskih i istočnoeuropskih država članica	36
--	----

Pitanja za intervju:

1. Koliko dugo poslujete na tržištu i koja je djelatnost Vašeg poduzeća?
2. Da li je ekonomska kriza koja je nastupila 2008. godine imala utjecaj na poslovanje Vašeg poduzeća?
3. Kakva je bila uspješnost poslovanja prije izbijanja krize, kakva tijekom krize, a kakva nakon krize?
4. Smatrate li da službeni izlazak Hrvatske iz krize zapravo znači i bolje rezultate poslovanja u budućnosti?
5. Na koji način ste uspjeli opstati tijekom krize?

ODJEL

STUDIJ

PRISTUPNIK

MATIČNI BROJ

DATUM

KOLEGIJ

NASLOV RADA

NASLOV RADA NA
ENGL. JEZIKU

MENTOR

ZVANJE

ČLANOVI POVJERENSTVA

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

VŽKC

MMI

BROJ

OPIS

ZADATAK URUČEN

POTPIS MENTORA

IZJAVA O AUTORSTVU
I
SUGLASNOST ZA JAVNU OBJAVU

Završni/diplomski rad isključivo je autorsko djelo studenta koji je isti izradio te student odgovara za istinitost, izvornost i ispravnost teksta rada. U radu se ne smiju koristiti dijelovi tuđih radova (knjiga, članaka, doktorskih disertacija, magistarskih radova, izvora s interneta, i drugih izvora) bez navođenja izvora i autora navedenih radova. Svi dijelovi tuđih radova moraju biti pravilno navedeni i citirani. Dijelovi tuđih radova koji nisu pravilno citirani, smatraju se plagijatom, odnosno nezakonitim prisvajanjem tuđeg znanstvenog ili stručnoga rada. Sukladno navedenom studenti su dužni potpisati izjavu o autorstvu rada.

Ja, DEJAN ŠOLJMAN (ime i prezime) pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor/ica završnog/diplomskog (obrisati nepotrebno) rada pod naslovom EKONOMSKI NASI RH KAKO IZVAUKA IZ (upisati naslov) te da u navedenom radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova.

KRIZE NASTALE 2008 god.

Student/ica:
(upisati ime i prezime)

(vlastoručni potpis)

Sukladno Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju završne/diplomske radove sveučilišta su dužna trajno objaviti na javnoj internetskoj bazi sveučilišne knjižnice u sastavu sveučilišta te kopirati u javnu internetsku bazu završnih/diplomskih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice. Završni radovi istovrsnih umjetničkih studija koji se realiziraju kroz umjetnička ostvarenja objavljuju se na odgovarajući način.

Ja, DEJAN ŠOLJMAN (ime i prezime) neopozivo izjavljujem da sam suglasan/na s javnom objavom završnog/diplomskog (obrisati nepotrebno) rada pod naslovom EKONOMSKI NASI RH KAKO IZVAUKA IZ (upisati naslov) čiji sam autor/ica. IZ KRIZE NASTALE 2008 god.

Student/ica:
(upisati ime i prezime)

(vlastoručni potpis)